



ฟิลิปปินส์และระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18

เปี่ยมศักดิ์ หงษ์จรัสศิลป์*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

The Philippines and Transpacific Slavery in the 16th-18th Centuries

*Piemsak Hongjamrassilp**

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 9 April 2023

Revised 28 April 2023

Accepted 1 May 2023

คำสำคัญ

ระบบทาส

ทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก

การค้าทาส

ฟิลิปปินส์

จักรวรรดิสเปน

Keywords:

slavery,

transpacific slavery,

slave trade,

Philippines,

Spanish empire,

* Corresponding author

E-mail address:

piemsak.h@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาบทบาทของฟิลิปปินส์ในยุคอาณานิคมสเปนที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 ผ่านการวิเคราะห์การตรากฎหมายของรัฐบาลราชบัลลังก์อัสปานิโกเพื่อใช้ในการควบคุมและจัดระเบียบทาสสถานะความเป็นตลาดค้าทาสนานาชาติของมะนิลา การพลัดถิ่นของทาสเอเชียจากหมู่เกาะฟิลิปปินส์ไปยังทวีปอเมริกาของสเปนผ่านเส้นทางการค้าเรือกำปั่นมะนิลา รวมถึงผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดจากทาสเอเชียในเขตอุปราชนิวสเปนภายใต้กรอบแนวคิดด้วยเรื่องประวัติศาสตร์โลกและแนวคิดพหุศูนย์กลางนิยม

Abstract

This research article aims to study the role of the Spanish colonial Philippines and its impact on the historical development of transpacific slavery in the 16th-18th centuries through analysis of the legislation enacted by the Hispanic monarchy to control and regulate slavery. The study also examines the status of Manila as an international slave market, investigating the diaspora of Asian slaves from the Philippine Islands to Spanish America via the Manila Galleon Trade Route. It as well looks at the political, economic and sociocultural impacts of Asian slaves in the Viceroyalty of New Spain under the framework of global history and polycentrism.

1. บทนำ

การศึกษาเรื่องราวของทาสใน “บริบทโลก” (global context) ของวงการวิชาการไทย ยังไม่ค่อยได้รับความนิยม ปัจจุบันมีการผลิตผลงานวิชาการประเภทนี้ไม่มากนัก (เช่น ชุตติกาญจน์ ฉลองวงศ์, 2555; ทศสกา อุมะวิชนี, 2557) และเมื่อเปรียบเทียบกับวงการการศึกษาเรื่องราวทาสในระดับนานาชาติ จะพบว่าม้งานวิจัยว่าด้วยสถาบันทาสที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบโลกในปริมาณมากและมีเนื้อหาครอบคลุมภูมิภาคหลากหลาย อาทิ ประวัติศาสตร์ทาสในมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เกี่ยวพันกับการค้าทาสในมหาสมุทรแอตแลนติก (เช่น Bastos & Helena, 2016; Ferreira, 2012; Gallego, 2005; Gershman, 2020; Green, 2012; Kihm, 2018; Piqueras, 2017; Viotti da Costa, 1985; Wheat, 2016) ประวัติศาสตร์ทาสในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งมุ่งประเด็นไปที่ระบบทาสในภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก คาบสมุทรอาหรับ เปอร์เซีย อนุทวีปอินเดีย และบางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เช่น Blair Allen, 2014; Hopper, 2015; Walker, 2006) และประวัติศาสตร์ทาสในมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของ ทวีปเอเชียฝั่งตะวันออก โอเชียเนีย และทวีปอเมริกา

ในกรณีของประวัติศาสตร์ทาสในมหาสมุทรแปซิฟิก ถึงแม้จะมีการศึกษาภายใต้กรอบความคิดแบบประวัติศาสตร์โลกและชี้ให้เห็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมหลังกระบวนการพลัดถิ่นของมนุษย์จากทวีปแอฟริกายังทวีปอเมริกาก็ตาม นักประวัติศาสตร์ส่วนมากยังคงพันธนาการ “ความเป็นทาส” ไว้ให้กับ “ชาวแอฟริกันผิวดำ” ผ่านการตั้งข้อหั่วข้อที่สื่อไปในทางที่ว่าทาสคือคนผิวดำ และเป็นขั้วตรงข้ามของคนผิวขาวและชนพื้นเมือง เช่น เรื่องทาสผิวดำในเปรูและเม็กซิโก (Colin, 1976; Harth-Terré, 1961; Tardieu, 2005) ความคิดเช่นนี้ถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นมายาคติ (myth) ที่ว่าทาสในทวีปอเมริกาคือคนผิวดำที่ถูกจับมาจากแอฟริกา แท้จริงแล้วตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 มีการขนส่งทาสเอเชียจำนวนมากลงเรือจากหมู่เกาะฟิลิปปินส์ข้ามมหาสมุทรไปยังทวีปอเมริกา แต่ทว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับทาสเหล่านั้นจำนวนไม่มากนัก (เช่น Bailey, 1997; Dubs & Smith, 1942; Mehl, 2016; Seijas, 2015;)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการศึกษาเรื่องราวของทาสที่เดินทางข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกและการกระจายตัวของทาสจากเอเชียไปยังทวีปอเมริกาของสเปนยังเป็นการเขียนประวัติศาสตร์โดยยึด “เม็กซิโกเป็นศูนย์กลาง” งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกโดยเน้นย้ำความเป็นศูนย์กลางของฟิลิปปินส์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของจักรวรรดิสเปนและเอเชียในคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 ภายใต้แนวคิดเรื่องพหุศูนย์กลางนิยม (polycentrism) และประวัติศาสตร์โลก (global history)

2. ระเบียบวิธีการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของหมู่เกาะฟิลิปปินส์ยุคอาณานิคมสเปนที่มีต่อระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกของจักรวรรดิสเปน ศึกษาสังคมของทาสฟิลิปปินส์ยุคจารีตและความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในยุคอาณานิคมภายใต้การปกครองของจักรวรรดิสเปนผ่านการออกกฎหมายเพื่อควบคุมและจัดระเบียบทาสให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลกลางและรัฐบาลกรุงมะนิลา รวมถึงศึกษาการพลัดถิ่นทาสเอเชียในฟิลิปปินส์ไปยังทวีปอเมริกาผ่านเส้นทางการค้าเรือกำปั่นมะนิลา การปรับตัวของทาสและผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ทาสจากมะนิลาก่อให้เกิดขึ้นในสังคมเขตอุปราชนิวสเปน รวมถึงการเดินทางของทาสจากลาตินอเมริกาไปยังฟิลิปปินส์ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16-18

2.2 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์ทาสทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล สถาบันและระบบภายใต้เครือข่ายการปกครองของจักรวรรดิสเปนหรือรัฐราชาธิปไตยฮิสปาณิก (monarquía hispánica) ในภูมิภาคมหาสมุทรแปซิฟิกระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 โดยหมายรวมถึงทาสพื้นเมืองฟิลิปปินส์ ทาสจากแอฟริกา และทาสจากอาณาจักรพื้นเมืองเอเชียที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ในเชิงภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยกำหนดให้กรุงมะนิลาซึ่งเป็นศูนย์กลาง การปกครองของจักรวรรดิสเปนในทวีปเอเชีย เป็นพื้นที่หลักในการศึกษาเพื่อสะท้อนบทบาทที่หมู่เกาะแห่งนี้มีต่อเขตอุปราชนิวสเปน (vicerealty of new Spain) และอาณาจักรสเปนบนคาบสมุทรไอบีเรีย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์เฉพาะ “ความเป็นทาสยุคเก่า” (old slavery) หรือ ความเป็นทาสในการปกครองระบอบเก่า (old regime หรือ ancient regime) ที่มีกฎหมาย บทบัญญัติทางศาสนา และโครงสร้างทางสังคมรองรับสนับสนุนอย่างชัดเจนเท่านั้น ยกตัวอย่าง ประมวลกฎหมายเอกซอนว่าด้วยเรื่องทาสในยุคโรมัน ซึ่งไม่ยอมรับสมาชิกบางส่วน of สังคมในฐานะบุคคลตามกฎหมายมนุษย์เหล่านี้จึงไม่มีสิทธิแห่งตน แต่เป็นเพียงวัตถุทางกฎหมายภายใต้อำนาจของผู้อื่น (Madariaga, 1998, p. 49) รวมถึงกฎหมายลักษณะเดียวกันซึ่งตราขึ้นในยุคก่อนสมัยใหม่ เช่น ประมวลกฎหมายแห่งอิสตีส์ (Leyes de Indias) ซึ่งจัดทำขึ้นในปี 1680 โดยการรวบรวมกฎหมายที่บังคับใช้ในอาณานิคมในทวีปอเมริกาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และประมวลกฎหมายนิโกรหรือโคด นัวร์ (Code Noir) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 1685 ในดินแดนอาณานิคมของจักรวรรดิฝรั่งเศส เช่น แซง โดแมง (Saint-Domingue), ลุยเซียนา (Louisiana) กายอานา (Guyana) (Buckland, 2010; de la Fuente, 2004) อนึ่ง ผู้วิจัยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา “ความเป็นทาสยุคใหม่” (new slavery หรือ modern slavery) หรือบุคคลที่มีสถานะความเป็นทาสในโลกยุคปัจจุบัน

สถานะความเป็นทาสประเภทนี้พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รูปแบบของทาสในบริบทโลกปัจจุบันมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับทาสในระบอบเก่า ตัวอย่างของทาสยุคใหม่ เช่น ทาสกามารมณ์อย่างในกรณีของหญิงบำเรอ (comfort women) ในประเทศที่ถูกกองทัพญี่ปุ่นบุกยึดช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แรงงานเถื่อนในครัวเรือน โรงงานอุตสาหกรรมหรือช่องโสเภณี (Henson, 1999; Qiu et al., 2013; Woshimi, 2002)

ความแตกต่างระหว่างรูปแบบความเป็นทาสทั้งสองประเภท คือ (1) รูปแบบของทาสในระบอบเก่าให้การรับรองกรรมสิทธิ์การถือครองทาสตามกฎหมาย ใช้ต้นทุนสูงในการซื้อทาสแต่กำไรจากการขายต่ำ เกิดภาวะขาดแคลนทาสที่มีฝีมือ ความสัมพันธ์ระหว่างนายเงินทาสยาวนาน มักมีการชู้เลี้ยงทาสเก็บเอาไว้ และถือประเด็นความต่างทางชาติพันธุ์เป็นสำคัญในทางตรงกันข้าม (2) รูปแบบของทาสในระบอบใหม่พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงกรรมสิทธิ์เหนือทาส ใช้ต้นทุนต่ำในการซื้อทาสแต่หวังผลกำไรสูง ทาสที่มีฝีมือมีปริมาณมาก ความสัมพันธ์ระหว่างนายเงินและทาสกินระยะเวลาสั้น มองทาสว่าเป็นทรัพยากรแบบใช้แล้วสามารถทิ้งได้ในกระบวนการการผลิต (disposable inputs into production) และไม่ก่อให้เกิดความสนใจกับลักษณะทางชาติพันธุ์ของทาส (Bales, 2000, pp. 465-466; Bales, 2004, pp. 1-8, 34-79)

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดประวัติศาสตร์โลก (global history) และแนวคิดพหุศูนย์กลางนิยม (polycentrism) เป็นกรอบในการศึกษา

2.3.1 แนวคิดประวัติศาสตร์โลก (global history)

แนวคิดประวัติศาสตร์โลกถือกำเนิดขึ้นหลังการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี 1945 เมื่อนักวิชาการโลกตะวันตกหันมาให้ความสนใจศึกษาประเด็นโลกาภิวัตน์ (globalization) และขยายวงกว้างขึ้นในยุคหลังสงครามเย็นเพื่อศึกษาการเคลื่อนตัวของสินค้าข้ามพรมแดนรัฐชาติ (Conrad, 2016; Wilkinson, 2006) สาเหตุหนึ่งที่สำคัญของโลกาภิวัตน์คือการปฏิวัติการสื่อสาร (communication revolution) ซึ่งเริ่มขึ้นในทศวรรษ 90 จนนำมาสู่การสร้างระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลก ระเบียบโลกแบบใหม่ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของพลเมืองโลกเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อการตีความอดีตและประวัติศาสตร์นิพนธ์ในยุคถัดมาเช่นกัน วัตถุประสงค์ของการเขียนประวัติศาสตร์โลก คือ 1) แสดงให้เห็นบทบาทและความสำคัญของเครือข่าย (network) ความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ระหว่างมนุษย์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นไม่ได้มีลักษณะเฉพาะ (particularistic) หรือถูกตัดขาดจากสิ่งอื่น (disconnected) แต่เป็นผลผลิตจากการปะทะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนทางการเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรมข้ามภูมิภาค

และอาจเรียกได้อีกชื่อว่าเป็น “ประวัติศาสตร์แห่งการเชื่อมต่อ” (connected history) (Conrad, 2016; Subrahmanyam, 1997, 2005) เช่น และการศึกษาโครงข่ายทางการค้าและวัฒนธรรม ในช่วงที่โปรตุเกสผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิสเปนระหว่างปี 1580-1640 ส่งผลให้ สเปนแผนอำนาจครอบคลุมพื้นที่ทั้ง “สี่ส่วนโลก” ของแฮร์รี กุซชินสกี ผู้ชี้ให้เห็นโครงข่าย การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความเกี่ยวโยงกันของทวีปอเมริกา ยุโรป แอฟริกาและเอเชีย จนนำมาสู่มนทัศน์เกี่ยวกับสถานะโลกาภิวัตน์ในโลกอาณานิคมสเปน (Gruzinski, 2010)

นักประวัติศาสตร์โลกจึงให้ความสนใจกับกระแสการเคลื่อนย้ายและแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ข้ามพรมแดน (transborder) และข้ามชาติ (transnational) ผ่านตัวกระทำทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่รัฐบาล แต่รวมถึงองค์กรข้ามชาติ เช่น บริษัทการค้ายุโรปที่เข้ามามีบทบาทใน เอเชียและแอฟริกา ทั้งประเภทที่รับมอบอำนาจรัฐหรือจัดตั้งในรูปแบบเอกชน และองค์กรนอก ภาครัฐ (Non-governmental organization หรือ NGO) ที่แพร่หลายในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม “ประวัติศาสตร์ข้ามชาติ” (transnational history) ไม่ใช่การศึกษาประเภทเดียวกับ ประวัติศาสตร์นานาชาติ (international history) ถึงแม้ว่าทั้งสองแขนงจะเกี่ยวข้องกันเรื่องราว ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการทูตและการพาณิชย์ก็ตาม ประวัติศาสตร์ข้ามชาติ ต้องการคำตอบต่อไปว่าแรงกำลังจากภายนอก (external force) ที่รุกเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับ พื้นที่หนึ่ง ๆ ส่งผลต่อการประกอบสร้างสังคม/พื้นที่นั้นอย่างไรและมากน้อยเพียงใด? และ ไม่ได้นำกรอบการเปรียบเทียบ (comparative framework) มาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่ที่มีการติดต่อกัน เช่น Elliott (2014) แต่มุ่งศึกษามิติความสลับไหล (การเคลื่อนย้าย การไหลเวียนและการส่งถ่าย) และการถกทอกระบวนการทางประวัติศาสตร์อย่างซับซ้อนว่า ได้ส่งผลต่อการก่อรูปทางสังคมอย่างไร? ดังนั้น ประวัติศาสตร์โลกจึงไม่ใช่การศึกษาเชิง เปรียบเทียบที่ต้องมีขอบเขตการวิจัยครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น โลก จักรวรรดิ หรือ ทั่วอารยธรรม แต่เน้นไปที่ “กระบวนการการแลกเปลี่ยน” ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ จำกัด (Conrad, 2016, pp. 44-45)

2) ปฏิเสธแนวคิดการมองยุโรปเป็นศูนย์กลาง (Eurocentrism) ซึ่งเริ่มพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ยุคแห่งการรู้แจ้ง (age of enlightenment) จนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประวัติศาสตร์นิพนธ์สกุลนี้มีต้นกำเนิดจากความพยายามใช้แนวคิดเรื่องความก้าวหน้า (idea of progress) มาอธิบายประวัติศาสตร์มนุษยชาติ เพราะเชื่อว่าการพัฒนาคือพลังขับเคลื่อน ที่สำคัญของสังคมมนุษย์ เมื่อนำ “ความก้าวหน้า” แบบตะวันตกมาใช้เป็นตัวแปรหลักในการนิยาม ความเจริญทางอารยธรรมจึงเกิดสมมติฐานว่าด้วยลำดับศักดิ์ทางเชื้อชาติ (racial hierarchy) และความสูงส่งทางชาติพันธุ์ของชาวยุโรป (Duchesse, 2011) นอกจากจะเป็นการกดทับทาง วัฒนธรรมผ่านการเขียนประวัติศาสตร์และสถาปนาความเป็นมหาอำนาจเหนือชนชาติอื่น ผ่านตัวอักษรแล้ว ยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นอื่นของคนนอกยุโรป (non-European)

ขึ้นมาใหม่ ตัวอย่างเช่น การสร้างความเป็นอิสลาม (Islamdom) และความเป็นโลกตะวันออกตามทฤษฎีบุรพคตินิยม (Orientalism) ของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Said, 1978) นักประวัติศาสตร์โลกจึงต้องการ “ทำให้ยุโรปเป็นเพียงจังหวัด” (provincialize) หรือเพียงส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์เท่านั้น (Chakrabarty, 2000; Conrad, 2016; Vinay, 2003)

ในมิติด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์โลกปฏิเสธแนวคิดการกลมกลืนทางวัฒนธรรม (cultural assimilation) และแนวคิดกระบวนการการรับวัฒนธรรม (acculturation) ที่เกิดจากเจ้าอาณานิคมยุโรปแต่ฝ่ายเดียว แนวคิดทั้งสองมีลักษณะการมองยุโรปเป็นศูนย์กลางและเชื่อว่าการสร้างวัฒนธรรมเกิดขึ้นภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมผู้ให้ (donor culture) และวัฒนธรรมผู้รับ (recipient culture) ที่มีสถานะด้อยกว่า ดังเช่นการมองว่าวัฒนธรรมในทวีปอเมริกาหลังยุคแห่งการค้นพบเป็นผลมาจากชาวยุโรปที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานและส่งถ่ายความเป็นยุโรปให้แก่ชาวพื้นเมืองและชาวแอฟริกันแต่ฝ่ายเดียว ทั้งที่ในความเป็นจริงวัฒนธรรมแบบอาณานิคมในทวีปอเมริกาเกิดจากการผสมผสานโดยที่ต่างฝ่ายต่างรับอิทธิพลซึ่งกันและกันภายใต้กระบวนการทำให้เป็นลูกผสม (creolization) ซึ่งมาจากคำว่า “ครีโอล” (creole) หรือ “ลูกผสมระหว่างชาวยุโรปและชาวพื้นเมือง” เพื่อใช้อธิบายกระบวนการสร้างทางวัฒนธรรมเชิงสังเคราะห์ที่เกิดขึ้นในยุคอาณานิคมทั้งในโลกเก่า (old world) และโลกใหม่ (new world) ตามคำนิยามของ Buisseret and Reinhardt (2000) หรืออาจเรียกปรากฏการณ์การปะทะทางวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าวว่าเป็นการทำให้เป็นพันทาง (hybridization) ตามข้อเสนอของ Stockhammer (2012) หรือการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม (interculturality) เช่น ลักษณะความเป็นอิตาลี-แอฟริกัน-ไอบีเรียน (Italo-African-Iberian) ของสถาปัตยกรรมในมลรัฐมิสซิสซิปปีและหมู่เกาะแคริบเบียนมีความคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมโรมัน แอฟริกันและอาณานิคมในคาบสมุทรไอบีเรีย (Edwards, 1994) และการศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมในหมู่ฟิลิปปินส์ยุคอาณานิคมสเปนซึ่งถูกประดิษฐ์สร้างผ่านการผสมผสานความเป็นสเปน ลาตินอเมริกา เอเชียและฟิลิปปินส์พื้นเมือง ผ่านการวิเคราะห์วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา เครื่องแต่งกาย ภาษาและสถาปัตยกรรม (Javellana, 2017) เป็นต้น

2.3.2 แนวคิดพหุศูนย์กลางนิยม (polycentrism)

พหุศูนย์กลางนิยมเป็นแนวคิดที่ได้รับการเสนอโดยกลุ่มนักประวัติศาสตร์จักรวรรดิ สเปนและโปรตุเกสเพื่อคัดค้านแนวคิดการมองยุโรปเป็นศูนย์กลาง แนวคิดนี้เชื่อว่าโครงสร้างภายในของระบบจักรวรรดิสเปนและโปรตุเกสประกอบไปด้วย “ศูนย์กลาง” (center) จำนวนมากมายที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นเครือข่ายอันซับซ้อน และในขณะเดียวกันศูนย์กลางแต่ละแห่งก็มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับองค์พระมหากษัตริย์ในกระบวนการการสร้างมณฑลวิถิอธิปไตย (polity) ผ่านการเจรจาต่อรองอธิปไตย หรือชิงดีชิงเด่นกันเองเพื่อสร้างน้ำหนักทางการเมืองหรือเพื่อรับประกันความอยู่รอดของตน นักประวัติศาสตร์กลุ่มนี้จึงมอง

ความสัมพันธ์แบบ “เครือข่าย” โดยให้น้ำหนักความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไม่เฉพาะกับเมืองหลวง แต่ยังขบเน้นความสำคัญและบทบาทของ “ศูนย์กลาง” ที่กระจายตัวอยู่ทั่วทั้งจักรวรรดิสเปนและโปรตุเกส (Cardim et al., 2012)

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดแบบพหุศูนย์กลางนิยมจึงปฏิเสธความสัมพันธ์แบบศูนย์กลาง-ชายขอบ (center-periphery) ของระบบจักรวรรดิซึ่งบอกเล่าความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์และชนชั้นนำท้องถิ่น (local elite) ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และหยิบนั่นสถานะความเป็น “พื้นที่ชายขอบ” ให้แก่ดินแดนอาณานิคม เช่นการนิยามให้ฟิลิปปินส์เป็นดินแดนชายขอบของจักรวรรดิในการศึกษาของ Chaunu (1974), Lourdes Díaz-Trechuelo (1984) และ Oliva Melgar (2010) แนวคิดศูนย์กลาง-ชายขอบตอกย้ำแนวคิดเรื่อง “ศูนย์กลางเดียว” (monocentrism) ของเมืองหลวงและมองว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของจักรวรรดิถูกกำหนดโดยกลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในเมืองหลวง (metropolis) ส่วนพื้นที่ชายขอบของจักรวรรดิมีหน้าที่รับคำสั่งจากส่วนกลางหรือใช้กระบวนการเจรจาเพื่อปฏิเสธข้อเสนอของรัฐบาลกลางเท่านั้น ถึงแม้ความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จะมีกระบวนการเจรจาระหว่างศูนย์กลางและชายขอบ แต่พื้นที่ชายขอบไม่ได้มีบทบาทในการร่วมสร้างและเสนอนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อระดับโลก (global scale) (เช่น Cardim et al., 2012; Daniels & Kennedy, 2002; Greene, 1994)

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก เพื่อเน้นย้ำแนวคิดพหุศูนย์กลางและปฏิสัมพันธ์ระหว่างฟิลิปปินส์กับศูนย์กลางอื่น ๆ ของจักรวรรดิสเปนระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 ภายใต้กรอบคิดแบบพหุศูนย์กลางนิยมและแนวคิดประวัติศาสตร์โลก เน้นนำให้เห็นบทบาทของเครือข่าย การเชื่อมต่อและปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน ขบเน้นให้เห็นความสำคัญของพื้นที่นอกยุโรปโดยใช้ฟิลิปปินส์เป็นศูนย์กลางหนึ่งของจักรวรรดิที่ขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมย้อนกลับไปยังทวีปอเมริกาและสเปน

2.4 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยใช้แนวการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (historical approach) โดยตั้งสมมติฐานจากวิธีการอุปมาน (inductive hypothesis) ผ่านการรวบรวม อ่าน ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical) ซึ่งปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์แบบลายลักษณ์อักษร (เอกสารราชการ บันทึกส่วนบุคคล บันทึกความทรงจำ จดหมายเหตุ ฯลฯ) และที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร (ภาพวาด ภาพพิมพ์ ฯลฯ) ที่ผลิตขึ้นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 หลังจากนั้น นำข้อมูลดังกล่าวมาเทียบเคียงกับข้อมูลเชิงทฤษฎี (theoretical) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

2.5 ประโยชน์จากการวิจัย

ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ถึงบทบาทและความสำคัญของมหาสมุทรแปซิฟิกในแง่ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียและลาตินอเมริกา อันเป็นผลพวงมาจากแผ่ขยายอำนาจของจักรวรรดิสเปนจนนำมาสู่กระบวนการโลกาภิวัตน์ครั้งแรกของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 16 สนับสนุนความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมในสังคมโลกปัจจุบันซึ่งกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ซึ่งมีลักษณะร่วมกับสถาบันทาสในโลกยุคจารีตของงานวิจัย และเป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและลาตินอเมริกาในอนาคต

3. ผลการวิจัย

3.1 พัฒนาการของระบบทาสในสเปน: จากยุคโบราณสู่ยุคจักรวรรดิโพ้นทะเล

ระบบทาสในคาบสมุทรไอบีเรียปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อจักรวรรดิโรมันขยายอำนาจเข้ายึดครองพื้นที่ในคาบสมุทรและสถาปนาหน่วยการปกครองที่เรียกว่า “ฮิสปาเนีย” (Hispania, ระหว่างปี 218 ก่อนคริสตกาลจนถึงปี 476) ในยุคนี้นาสถูกมองว่าเป็นเพียงทรัพย์สินของเจ้านายเท่านั้น แต่ภายหลังการล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน สเปนเข้าสู่ยุคกลาง ภายใต้การปกครองของพวกวิสิโกths (คริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึง 8) มีการนำระบบแรงงานแบบฟิวดัลเข้ามาใช้ทำให้ทาสรูปแบบเดิมกลายสถานะเป็นทาสติดที่ดิน (siervo) ในลักษณะเดียวกับผู้ใช้แรงงานทั่วไป อีกทั้งยังมีอิสระในตนเองในลักษณะกึ่งเสรี จนกระทั่งในยุคดังกล่าวมีการใช้คำภาษาละตินว่า servus และ servi (รูปพหูพจน์) อย่างปะปนกันในความหมายว่า ทาส และคนรับใช้ คำนิยามความเป็นทาสเปลี่ยนแปลงอีกครั้งภายหลังจากที่ชาวมุสลิมเข้ายึดครองคาบสมุทรไอบีเรีย (711-1492) เกิดการรบพุ่งเพื่อทวงคืนดินแดนระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิมที่รู้จักกันว่ากระบวนการเรกองกิस्ता (Reconquista) บรรดาอาณาจักรคริสเตียนในยุคกลางได้นำแนวคิดความเป็นทาสแบบยุคโรมันกลับมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อสร้างความชอบธรรมในการจับเชลยศึกชาวมุสลิมและนำมาใช้ในฐานแรงงาน (Piqueras, 2016)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 พระเจ้าอัลฟอนโซที่ 10 แห่งกัสติยา (ครองราชย์ 1221-1284) มีพระบรมราชโองการรับสั่งให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตรวบรวมกฎหมายและองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญา จริยธรรม ประวัติศาสตร์ การปกครอง ศาสนาและเศรษฐกิจของกัสติยา และจัดทำประมวลกฎหมายเจ็ดบรรพ (Las Siete Partidas) บทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้มีรากฐานจากประมวลกฎหมายสิทธิพลเมือง (Corpus Iuris Civilis) ซึ่งพระเจ้าจักรพรรดิจอห์นแห่งจักรวรรดิโรมันตะวันออก (ครองราชย์ 527-565) ประกาศใช้ในปี 528 จากการรวบรวมและชำระกฎหมายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกอีกชั้นหนึ่ง โดยในประมวลกฎหมายเจ็ดบรรพได้ระบุเรื่องทาสไว้ในบรรพ 3 4 และ 5 และระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 21 ลักษณะ 1 บรรพ 4 ว่า

การเป็นข้า/ทาสรับใช้ เป็นการตกลงกันและเป็นสิ่งซึ่งผู้คนบัญญัติขึ้นในสมัยก่อน โดยที่มนุษย์ซึ่งมีอิสระโดยธรรมชาตินั้นได้ถูกทำให้เป็นข้า/ทาสรับใช้ และถูกนำไปอยู่ในอาณัติของผู้อื่น อันขัดแย้งต่อหลักธรรมชาติ (Servidumbre es postura e establecimiento, que fizieron antiguamente las gentes, por la cual los omes que naturalmente libres, se fazen siervos, e se meten a señorío de otro, contra razón de natura) (Lobo Cabrera, 1993) ดังนั้น มนุษย์ซึ่งตกเป็นทาสจึงมีสิทธิ์หวนกลับไปสู่สภาวะความเป็นไทได้อย่างชอบธรรม (Lucena Salmoral, 1995) ความครบถ้วนสมบูรณ์ของประมวลกฎหมายเจ็ดบรรพทำให้กษัตริย์กัสติยาในรัชกาลถัดมามีมติถือเป็นแม่บทสืบเนื่องจนถึงยุคแห่งการขยายดินแดนไปยังทวีปอเมริกาและหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ด้วยเหตุนี้ ระบบนิติบัญญัติของสเปนในยุคสมัยใหม่ (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 - คริสต์ศตวรรษที่ 18) จึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทางนิติบัญญัติของสเปนยุคกลาง

3.1.1 การจัดตั้งหลักนิติธรรมเพื่อควบคุมระบบทาสในทวีปอเมริกาและหมู่เกาะฟิลิปปินส์ (คริสต์ศตวรรษที่ 15-17)

ประวัติศาสตร์ทาสในทวีปอเมริกาเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส นักเดินเรือชาวเจนัวได้นำกองเรือราชสำนักสเปนซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพระราชินีอิซาเบลแห่งกัสติยา (ครองราชย์ 1474-1504) เดินทางถึงเกาะกวานาฮานีซึ่งตั้งอยู่ในทะเลแคริบเบียน และตั้งชื่อเกาะนี้ว่าลา เอสปันโญลา (La Española) ซึ่งมีความหมายว่า “เกาะสเปน” ณ เกาะแห่งนี้ เหล่าผู้พิชิตพบว่าชนพื้นเมืองมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการบังคับใช้แรงงานภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเหมืองแร่ พวกเขาจึงนำระบบเรปาร์ติเมียนโต (Repartimiento) ซึ่งเป็นการเกณฑ์แรงงานโดยกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านจัดสรรชายฉกรรจ์เพื่อเกณฑ์แรงงานตามวันที่กำหนดในแต่ละเดือน โดยในทางทฤษฎีต้องหมุนเวียนแรงงานอย่างเป็นธรรม ให้ค่าแรงจัดสรรอาหาร ที่พักและอุปกรณ์การทำงานที่จำเป็น (MacLead, 2007, pp. 207-208) แต่ทว่าในทางปฏิบัติ ผู้พิชิตจำนวนมากกลับใช้แรงงานชนพื้นเมืองอย่างทารุณเยี่ยงทาสและละเมิดกรอบเกณฑ์ที่รัฐกำหนดอยู่เนื่อง ๆ พฤติการณ์อันมิชอบด้วยจริยธรรมเช่นนี้ถูกนำขึ้นกราบทูลกษัตริย์สเปน เมื่อความทราบถึงพระเนตรพระกรรณ ในวันที่ 20 มิถุนายน 1500 พระนางอิซาเบลแห่งกัสติยาจึงออกกฎหมายให้มีนำคนพื้นเมืองมาเป็นทาสอีกต่อไป ข้อจำกัดเหล่านี้บีบบังคับให้ชาวสเปนที่จะเดินทางจากสเปนไปยังอาณานิคมต้องขออนุญาตทางการเพื่อนำทาสติดตัวไปรับใช้ด้วยตนเอง ข้อห้ามดังกล่าวกระตุ้นให้มีการส่งออกทาสจากโลกเก่าอย่างเป็นระบบมากขึ้นในช่วงแรกของการพิชิตดินแดน ทาสกลุ่มแรกที่ถูกนำตัวไปยังโลกใหม่คือพวกกวานเช (guanache) ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองหมู่เกาะคานารี พวกเบอร์เบอร์ซึ่งอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของแอฟริกา และชาวแอฟริกันผิวดำ โดยทาสกลุ่มนี้จะถูกนำไปใช้แรงงานในครัวเรือน การทำเหมืองแร่ การดำน้ำหาหอยมุก การทำเรือกวอนไรนา และกิจกรรมอื่นที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวสเปน

(Aznar Vallejo, 1983, p. 152; García-Gallo Peñuela, 1980, pp. 1009-1010;) ทาสจึงมีความสำคัญ ต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจของดินแดนโพ้นทะเลนับตั้งแต่ช่วงต้นของการล่าอาณานิคม

ความสำคัญของทาสต่อเศรษฐกิจผลักดันให้พระเจ้าเฟร์นันโด (ครองราชย์ 1474-1516) รับรองการมีอยู่ของสถาบันทาสในทวีปอเมริกาผ่านกฎหมายที่มีชื่อว่า “พระราชบัญญัติการปกครอง และการดูแลชนพื้นเมืองอย่างดี” (Ordenanzas reales para el buen regimiento y tratamiento de los yndios) หรือ ประมวลกฎหมายแห่งบูร์โกส (Leyes de Burgos) ในปี 1512 นับเป็น ประมวลกฎหมายฉบับแรกของโลกที่เกี่ยวข้องกับชนพื้นเมืองในทวีปอเมริกาและส่งเสริมสิทธิ มนุษยชนของคนพื้นเมืองและทาส เช่น การห้ามไม่ให้ใช้ความรุนแรงกับทาสถึงแม้รัฐจะรับรอง ให้นายทาสมีสิทธิขาดเหนือชีวิตทาสก็ตาม (มาตรา 27) (Diego-Fernández Sotelo, 1987, p. 216)

ในรัชกาลของพระเจ้าการ์โลสที่ 1 แห่งสเปน (ครองราชย์ 1516-1556) สเปนประสบความสำเร็จในการพิชิตจักรวรรดิแอซเท็กโดยการนำทัพของนายเอร์นัน กอร์เตส (Hernán Cortés) ในช่วงทศวรรษ 1520 และการพิชิตจักรวรรดิอินคาโดยนายฟรานซิสโก ปิซาร์โร (Francisco Pizarro) ในช่วงทศวรรษ 1530 มีการนำระบบแรงงานแบบสเปนเข้าไปซ้อนทับ ระบบแรงงานและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมอย่างเป็นระบบ แต่ข้อร้องเรียนเรื่องการทารุณกรรม คนพื้นเมืองและทาสซึ่งราชสำนักมองว่าทั้งสองล้วนเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของกษัตริย์ ทำให้ ราชสำนักพยายามจัดระเบียบระบบทาสผ่านการตรากฎหมายอย่างต่อเนื่อง เช่น การออก กฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิของทาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐ อย่างการขุดหาแร่ทอง แร่เงิน พรอทและสินแร่อื่น ๆ อย่างเสรีและเท่าเทียมกับบุคคลสถานะอื่น ในสังคม (1526) การกำหนดให้ทาสที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านคาทอลิกต้องเข้าฟังหลักธรรมของ ศาสนาคริสต์ ให้อิัครมุขนายกและมุขนายก ซึ่งประจำอยู่ตามดินแดนในทวีปอเมริกาและเอเชีย ภายใต้อำนาจของกษัตริย์สเปนรับหน้าที่เปลี่ยนศาสนาและดูแลเรื่องหลักคำสอนให้แก่ ทาสเหล่านั้น (1537) การบังคับให้ทาสเข้าเรียนศาสนาในโบสถ์หรืออารามพร้อมกับคนพื้นเมือง คนผิวดำ และพวกมูลาโตซึ่งเป็นลูกผสมระหว่างชาวยุโรปกับชาวแอฟริกา (1538) รวมถึง การออกคำสั่งมิให้เจ้านายชาวสเปนกักตัวทาสไว้ใช้งานหรือขังขวางมิให้ทาสไปโบสถ์เพื่อ เข้าร่วมพิธีศีลมหาสนิททุกวันอาทิตย์และช่วงเทศกาลทางศาสนา หากฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็น จำนวนเงิน 200,000 มาราเบดี (1541) (Recopilación, Tomo II, Lib. III, Tit. XIX, Ley I; Recopilación, Tomo I, Lib. I, Tit. I, Ley XII, XIII, XIV)

การจัดระบบทาสในดินแดนโพ้นทะเลเกิดขึ้นอีกครั้งในปี 1542 เมื่อทางการออก “ประมวลกฎหมายฉบับใหม่แห่งอินดีส” (Las Leyes Nuevas de Indias) เพื่อปกป้องสิทธิของ คนพื้นเมืองในฐานะข้าของกษัตริย์ ห้ามมิให้ชาวสเปนจับคนพื้นเมืองเป็นทาส และลดบทบาท ของเ็นโกเมียนดา (encomienda) ระบบการใช้แรงงานซึ่งทางการมอบกรรมสิทธิ์ให้แก่ ชาวสเปนในช่วงต้นของการพิชิตดินแดน โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องปกป้องดูแลและให้การศึกษา

ด้านศาสนาแก่คนพื้นเมืองและทาส (Hidalgo Nuchera, 1995, pp. 41, 90, 96; Masters, 2022, p. 295) นับเป็นการรวบรวมบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องทาสและสิทธิของทาสนับตั้งแต่สเปนเข้ายึดครองทวีปอเมริกาอย่างเป็นระบบ และผลักดันให้มีการตรากฎหมายทาสอีกหลายฉบับในเวลาต่อมา อาทิ กฎหมายห้ามมิให้ทาสแอฟริกันและผู้มีผิวสีก่อนไปทางดำ (loro) ถือครองอาวุธทุกประเภทไม่ว่าจะในที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน ทั้งกลางวันและกลางคืน และเมื่ออยู่กับเจ้านาย เว้นเสียแต่จะทำงานรับใช้สถาบันตุลาการ (1551) และกฎหมายเรื่องการประกอบพิธีเสกสถานที่ฝังศพให้ทาสที่เสียชีวิตในพื้นที่ห่างไกลจากโบสถ์โดยบาทหลวงระดับสูง (1554) (Recopilación, Tomo II, Lib. VII, Tit. V, Ley XV; Recopilación, Tomo I, Lib. I, Tit. XVIII, Ley XI)

ในรัชสมัยของพระเจ้าเฟลิเปที่ 2 (ครองราชย์ 1555-1598) หลังจากที่ถูกมองว่าเป็นภายใต้การนำของนายมิเกล โลเปซ เด เลกัสปี (Miguel López de Legazpi) เข้าพิชิตเกาะเชบูได้สำเร็จในปี 1565 เริ่มมีการออกกฎหมายบังคับเกี่ยวกับทาสในหลายวาระโอกาส เช่น ในการทำสนธิสัญญาสงบศึกกับราชาตูปัส (Rajah Tupas) แห่งเชบูในปี 1565 มีการทำข้อตกลงให้ผู้นำท้องถิ่นจับกุมทาสที่หนีออกจากพื้นที่ซึ่งชาวสเปนยึดได้และไปกบดานอยู่ในแผ่นดินตอนในและให้ส่งคืนทาสเหล่านี้ให้แก่ข้าหลวงใหญ่ สองปีถัดมา ชาวอาณานิคมสเปนกลุ่มแรกในฟิลิปปินส์ได้ยื่นบันทึกกราบบังคมทูลขอพระราชทานปูนบำเหน็จสิทธิการซื้อทาสที่ขายอยู่ในตลาดพื้นเมือง (1567) โดยอ้างว่าการถือครองทาสเพื่อนำไปใช้งานในเหมืองและสถานที่อื่น ๆ นั้นเป็นวัตรปฏิบัติโดยทั่วไปทั้งในหมู่ชนชั้นนำและไพร่ในหมู่เกาะ พวกเขาจึงควรได้รับสิทธิดังกล่าวเช่นกัน อีกทั้งยังขอพระราชทานสิทธิในการจับชนพื้นเมืองชาวมุสลิมเป็นทาสอย่างชอบธรรม โดยยกเหตุผลด้านความมั่นคงในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา (Colección, 1887, pp. 102-103, 319-323)

นับตั้งแต่ปี 1570 เป็นต้นมา ราชสำนักและสภาที่ปรึกษาแห่งอินดีส (Council of the Indies) องค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองดินแดนโพ้นทะเล เริ่มกระบวนการจัดระบบทาสในหมู่เกาะฟิลิปปินส์อย่างจริงจังและรัดกุมมากขึ้น มีการมอบหมายหน้าที่เกี่ยวกับทาสเพิ่มเติมจากหน้าที่เดิมของข้าราชการบางตำแหน่ง เช่น กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งไอดอร์ (oidor) ซึ่งเป็นผู้พิพากษาศาลสูงเอาเดียนเซียในฟิลิปปินส์ ตรวจสอบว่าแรงงานทาสในเหมืองแร่ได้เข้ารับคำสอนของคริสต์ศาสนาดังที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ มีการจับชนพื้นเมืองเป็นทาสอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ และให้ไอดอร์ปฏิบัติหน้าที่พิเศษเป็นผู้ตรวจการตามเมืองและหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ภายในขอบเขตอำนาจศาลทุก 3 ปี

การฝ่าฝืนกฎหมายทาสที่เกิดขึ้นอยู่เนือง ๆ ทำให้ในปี 1574 รัฐบาลต้องออกกฎหมายถึงสองฉบับเพื่อกำชับมิให้จับคนพื้นเมืองเป็นทาสไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นทาสในโครงสร้างสังคมพื้นเมืองหรือถูกชาวสเปนจับมาในฐานะเชลยก็ตาม และห้ามมิให้ช่วยเหลือหรือชักจูงให้

ทาสหลบหนี หรือนำทาสไปใช้เป็นแรงงานส่วนตัวเป็นระยะเวลามากกว่าสี่เดือน การฝ่าฝืนถือเป็นคดีอาญาแผ่นดิน หากผู้กระทำเป็นพวกมุลลาโต (mulato) หรือผิวดำ (negro) ให้คาดโทษประหารชีวิต แต่หากผู้กระทำเป็นชาวสเปน ให้เนรเทศออกจากดินแดนโพ้นทะเลทั้งหมดของสเปน หากแอบซ่อนทาสเป็นระยะเวลาน้อยกว่าสี่เดือน ให้ผู้พิพากษาพิจารณาโทษตามความเหมาะสม (Philip II of Spain, 1574; Recopilación, Tomo II, Lib. VII, Tit. V, Ley XXII) ถึงแม้ทางการจะพยายามปราบปรามการละเมิดสิทธิของทาส แต่การบังคับใช้แรงงานทาสก็ปรากฏอยู่จนถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 เช่น ในกรณีการร้องเรียนจากจังหวัดปัมปังกา (Pampanga) ว่ามีชาวสเปนนำทาสไปรับใช้เจ้านายมากกว่าสิบราย รัฐบาลกรุงมะนิลาจึงมอบหมายให้นายเบนิตโต เด เมนดิโอลา (Benito de Mendiola) ผู้ว่าการเมืองในขณะนั้นจัดทำรายงานและหามาตรการบรรเทาทุกข์ทาสเหล่านั้นทันที เขาแก้ไขปัญหาโดยสั่งให้ขายทาสเหล่านั้นทอดตลาด และให้นายทาสนำเงินที่ได้จากการขายไปแบ่งปันส่วนอย่างยุติธรรม (Hidalgo Nuchera, 2012, p. 58)

นอกจากนี้ ยังมีการจัดระบบองค์ความรู้เกี่ยวกับทาสพื้นเมืองโดยข้าราชการและบาทหลวงชาวสเปนซึ่งเดินทางไปยังฟิลิปปินส์ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 อย่างละเอียดและเป็นขั้นเป็นตอน พวกเขาพบว่าสังคมพื้นเมืองยอมรับการมีอยู่ของชนชั้นทาสโดยในเกาะลูซอนเรียกทาสว่า “อาลิปิน” (Alipin) และในหมู่เกาะวิซายันเรียกทาสว่า “โอริปูน” (Oripun) ในกรณีของลูซอน ทาสในสังคมพื้นเมืองแบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ “อาลิปินนามามาฮาย” (Alipin Namamahay) หรือทาสที่มีบ้านและทรัพย์สินของตนเอง มีหน้าที่รับใช้เจ้านายตามวาระต่าง ๆ เช่น การใช้แรงงานการเกษตร การก่อสร้าง และการเป็นฝีพาย เป็นต้น ทาสประเภทที่สอง คือ “อาลิปิน ซากิกิลิด” (Alipin sa gigilid) ซึ่งไม่มีบ้านเป็นของตนเองและต้องอาศัยอยู่ในบ้านของนายทาส (Colin, 1663, pp. 73-75; de Morga, 1997, pp. 278-280; Scott, 1995, pp. 224-227; Scott, 2000, pp. 88-91)

อย่างไรก็ดี ถึงแม้เราไม่อาจจะเข้าถึงความรู้เรื่องทาสผ่าน “เสียง” ของคนพื้นเมืองเอง แต่การจดบันทึกและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับทาสอย่างต่อเนื่องก่อนที่จะผลิตและส่งข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกไปยังเมืองหลวงและส่วนต่าง ๆ ของจักรวรรดิอย่างเป็นระบบนั้น ทำให้เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่านี่คือหนึ่งในกระบวนการสถาปนา “ระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก” ผ่านการรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้รัฐบาลสามารถระบุตำแหน่งทางสังคมของปัจเจกบุคคลว่าเข้าข่ายลักษณะทาสหรือไม่ และนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากรบุคคลอย่างสอดคล้องกับหลักนิติบัญญัติและตุลาการอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 อาชีพและพื้นที่ทางสังคมของทาสภายใต้หลักกฎหมายอาณานิคมของสเปน

นอกจากการใช้กระบวนการนิติบัญญัติและหลักนิติธรรมในควบคุมระบบทาส รัฐบาลได้จำแนกประเภทของทาสออกเป็น “ทาสหลวง” และ “ทาสเอกชน” ซึ่งเป็นคำนิยามทางสังคม

ที่แตกต่างจากการจัดแบ่งประเภทของทาสตามหลักเกณฑ์ของสังคมพื้นเมืองดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือใช้สถานะของผู้ถือครองทาสเป็นตัวกำหนดแทนที่จะใช้ทรัพย์สินของทาส กำหนดดังเช่นกรณีของอาลิปิน นามามาฮาย (มีบ้าน) และ อาลิปิน ซากิกิลิต (ไม่มีบ้าน) นอกจากนี้ ระบบทาสแบบสเปนยังก่อให้เกิดลำดับศักดิ์ระหว่างทาสในทางกฎหมาย ทาสที่เป็นทรัพย์สินของหลวงระดับและคุณสมบัติที่สูงกว่าทาสทั่วไป การก่อสร้างโรงงานและป้อมปราการ ต้องใช้แรงงานทาสหลวงซึ่งผ่านการจัดหาโดยท้องพระคลังมหาสมบัติเท่านั้น ทาสเหล่านี้จะต้องมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีอายุในเกณฑ์เหมาะสมและมีความชำนาญในการก่อสร้างอาคารและป้อมปราการ รัฐบาลมีมุมมองว่าคุณภาพของทาสส่งผลต่อคุณภาพของงาน จึงห้ามมิให้นายช่างและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างนำทาสที่ไม่ใช่ทาสหลวงมาใช้แรงงาน เว้นเสียแต่ในกรณีที่ขาดทาสหลวง รัฐบาลจะสั่งให้ข้าหลวงผู้ปกครองจังหวัดนั้น ๆ รับผิดชอบต่อดูแลการจัดซื้อจัดจ้างทาสจากนายทาสเอกชนในราคาที่เป็นธรรม (Recopilación, Tomo I, Lib. III, Tit. VI, Ley III)

ประมวลกฎหมายสเปนสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ทางสังคมของทาสในระบบจักรวรรดิสเปนไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการใช้แรงงานหนัก แต่เปิดโอกาสให้ทาสเข้ารับราชการวงดุริยางค์ของกองทัพในตำแหน่งผู้ตีกลองและเป่าขลุ่ยเช่นกัน เว้นเพียงตำแหน่งผู้เชิญธงในกองทหารรักษาการป้อมประจำเมืองหรือประจำท่าเรือเท่านั้นที่กฎหมายสั่งห้าม (Recopilación, Tomo I, Lib. III, Tit. X, Ley VII) นอกจากนี้ ทาสยังมีสิทธิ์เข้าถึงการรักษาพยาบาลตามกฎหมาย ณ บ้านแห่งความเมตตา (Casa de Misericordia) ซึ่งก่อตั้งในปี 1594 ณ กรุงมะนิลา โดยสถาบันแห่งนี้รับรักษาบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น ทาส สตรีผู้ยากไร้ และเด็กหญิงกำพร้าเป็นต้น อนึ่ง การสาธารณสุขในฟิลิปปินส์ยุคอาณานิคมสเปนก็ยังได้สะท้อนให้เห็นการกีดกันทางชนชั้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ ชาวสเปนสามารถเข้ารับการรักษาได้ที่โรงพยาบาลหลวง (hospital real) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1571 ในขณะที่คนพื้นเมืองถูกจำกัดสิทธิ์ให้รักษาในโรงพยาบาล นักบุญยอห์นแห่งพระเจ้า (Hospital de San Juan de Dios) ของคณะฟรานซิสกันซึ่งก่อตั้ง ในปี 1578 อีกทั้งยังมีโรงพยาบาลเฉพาะสำหรับชาวจีนซึ่งดำเนินการโดยบาทหลวงนิกายโดมินิกันก็ตามมาตราฐานการดูแลประชากรในดินแดนโพ้นทะเลของสเปนได้รับการวางรากฐานอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับกรณีของอังกฤษซึ่งจัดตั้งโรงพยาบาลเพนนีซิลเวเนีย (1751) ภายหลังการสถาปนาอาณานิคมทั้งสิบสามแห่งในทวีปอเมริกาพร้อมร้อยปี (Blair & Robertson, 1903, p. 43)

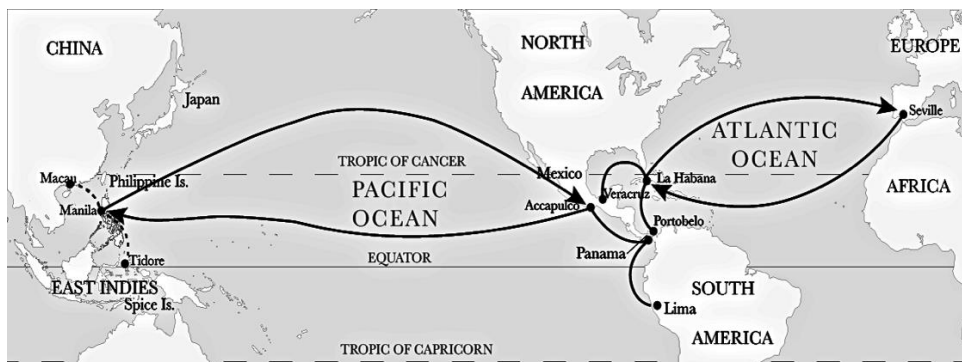
อาจกล่าวได้ว่า หลักนิติธรรมของราชาธิปไตยสเปน (Spanish Monarchy) ซึ่งถูกใช้ในการปกครองดินแดนโพ้นทะเลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบทาสในทวีปอเมริกา ก่อนที่ระบบดังกล่าวจะแผ่ขยายข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกไปยังหมู่เกาะฟิลิปปินส์ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 16 ในยุคนี้สภาที่ปรึกษาแห่งอินดีสและรัฐบาลกรุงมะนิลาต่างพยายามตรากฎหมายให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่กำลังเผชิญ เช่น การคุ้มครองสวัสดิภาพในการดำรงชีวิตของทาสและการใช้แรงงาน การแบ่งประเภทของทาสเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการออกกฎหมายบังคับให้ทาสต้องเข้ารับฟังคำสอนศาสนาคริสต์ในฐานะพลเมืองของจักรวรรดิ

3.2 มะนิลา ศูนย์กลางการค้าของจักรวรรดิสเปนในเอเชีย

ในปี 1571 ชาวสเปนเข้ายึดมะนิลาจากราชาสุลัยมาน (Suleyman) ได้สำเร็จและผนวกเมืองท่าแห่งนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการค้าภายในของจักรวรรดิผ่าน “เส้นทางเรือกำปั่นมะนิลา” (Manila galleon trade route) ซึ่งได้เชื่อมต่อกรุงมะนิลากับเมืองท่าอากาปูลโก (Acapulco) ของเม็กซิโกตั้งแต่ปี 1565 เมื่อบาทหลวงอันเดรซ เด อูร์ดานเตา (Andrés de Urdaneta) ค้นพบเส้นทางการเดินเรือจากฟิลิปปินส์กลับไปยังเม็กซิโกผ่านพื้นที่ทางตอนเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิก นับจากนั้นเป็นต้นมา ฟิลิปปินส์ได้เปลี่ยนสภาพจากเมืองท่าระดับภูมิภาค และยกระดับขึ้นเป็นแหล่งกระจายแร่เงินจากลาตินอเมริกาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของเอเชีย ความต้องการแร่เงินผลักดันให้พ่อค้าพาณิชย์จากดินแดนตอนใต้ของจีน มาเก๊า สยาม และรัฐต่าง ๆ ในอนุชาตินิยมและอนุทวีปอินเดียต่างเดินทางไปค้าขายยังมะนิลาเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ชาวสเปนต้องการส่งกลับไปยังเม็กซิโก เช่น เครื่องเคลือบดินเผา ผ้าไหม ผ้าพิมพ์ของป่า และเครื่องเทศ เช่น พริกไทย อบเชย ลูกจันทน์เทศ (Miyata, 2016) นอกจากนี้ การเป็นผู้ควบคุมการไหลเวียนแร่เงินในเอเชียยังทำให้ฟิลิปปินส์กลายเป็นจุดกำเนิด “การค้าโลก” (world trade) และ “ตลาดโลก” (world market) ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างมีนัยสำคัญตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 (O. Flynn & Girázdez, 1995)

ภาพที่ 1

เส้นทางเรือกำปั่นมะนิลา (Manila galleon) และเส้นทางการค้าในมหาสมุทรแอตแลนติกที่เชื่อมต่อไปยังสเปน



Note. PH, Mexico push to nominate Manila-Acapulco Galleon Trade Route to World Heritage List, from *Official Gazette*, 2015, (<https://www.officialgazette.gov.ph/2015/04/28/ph-mexico-push-to-nominate-manila-acapulco-galleon-trade-route-to-world-heritage-list/>)

เส้นทางเรือกำปั่นมะนิลาไม่ได้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในแง่การขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคเท่านั้น แต่ยังขนส่งและโอนถ่ายองค์ความรู้ แนวคิด ศิลปวัฒนธรรม และสรรพชีวิตหลากหลายประเภทนับตั้งแต่ข้าราชการ ทหาร พ่อค้า กลาสีเรือ ชาวอาณานิคม รวมถึงทาสหลากหลาย

ชาติพันธุ์ด้วยเช่นกัน (Cervera, 2020; Oropeza Keresey, 2011) ในช่วงระยะเวลา 250 ปีที่เส้นทางเรือกำปั่นดำเนินการ (1565-1815) นักประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งได้ประเมินว่าอาจมีชาวเอเชียประมาณ 40,000 ถึง 100,000 คน ที่เดินทางไปยังเม็กซิโก (Benítez, 1992, p. 38) การวิจัยครั้งนี้เผยให้เห็นว่ามีการนำทาสลงเรือกำปั่นมะนิลาเพื่อนำไปขายยังทวีปอเมริกาอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ในปี 1620 ทางกรุงมะนิลาซึ่งนำโดยนายเอร์นันโด ริโอส เด โกรโรเนล (Hernando Ríos de Coronel) ออกมาตรการจำกัดปริมาณทาสผู้ติดตามบนเรือ ให้ผู้โดยสารและกาสีเรือนำทาสติดตัวไปได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น ยกเว้นในกรณีที่บุคคลผู้มีตำแหน่งอันได้รับการยกย่องนับถือ เพราะการขนทาสขึ้นเรือจำนวนมากนับเป็นภาระทางด้านเสบียงอาหารและอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา ในกรณีการขนทาสลงเรือเพื่อนำไปขาย ให้มีการปรับพิภักต่อตราภาษีสินค้าประเภททาสขึ้นเป็นเงิน 50 เปโซ ตามอัตราที่สเปนโดยให้ชำระที่เมืองท่าอากาปูลโกก่อนนำทาสไปขายทอดตลาดในเม็กซิโก (Philip III of Spain, 1620)

3.2.1 บทบาทของพ่อค้าทาสโปรตุเกสในกรุงมะนิลาภายหลังการควบรวมอาณาจักรไอบีเรียนในปี 1580

ปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนให้มะนิลากลายเป็นเมืองศูนย์กลางการนำเข้าและส่งออก (entrepot) ทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกคือการที่จักรวรรดิสเปนและจักรวรรดิโปรตุเกสมีกษัตริย์องค์เดียวกัน โดยที่พระเจ้าเฟลิเปที่ 2 แห่งสเปนได้รับการสถาปนาเป็นพระเจ้าเฟลิเปที่ 1 แห่งโปรตุเกสในปี 1580 เหตุการณ์ดังกล่าวรู้จักกันภายใต้ชื่อ “การควบรวมอาณาจักรไอบีเรียน” (Unión Ibérica) และกินระยะเวลายาวนานถึง 60 ปี (1580-1640) โดยกษัตริย์สเปนเรียกประชุมสภาฐานันดร ณ เมืองตูมาร์ (Cortes de Tomar) ในปี 1581 และให้คำมั่นสัญญาว่าจะคงสถานะองค์กรฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการภายในของจักรวรรดิโปรตุเกสดังเดิม เช่น การห้ามมิให้แต่งตั้งชาวสเปนเข้ารับตำแหน่งราชการในสภาที่ปรึกษาโปรตุเกส การบังคับใช้ภาษาโปรตุเกสในการปกครอง และในช่วงที่กษัตริย์เสด็จประทับนอกโปรตุเกส ให้ราชสำนักแต่งตั้งบุคคลระดับราชวงศ์เข้าสำเร็จราชการแทนพระองค์เท่านั้น (Cardim, 2014) การควบรวมดินแดนครั้งนี้ส่งผลให้บรรดาพ่อค้าชาวโปรตุเกสในรัฐอินเดีย (Estado da Índia) ของโปรตุเกสซึ่งตั้งเมืองหลวงอยู่ที่กัว (Goa) ทางฝั่งตะวันตกของอนุทวีปอินเดีย รวมถึงชุมชนชาวโปรตุเกสในมะละกาและมาเก๊า ต่างขยายเครือข่ายการค้าไปยังมะนิลาและเชื่อมมะนิลาเข้าสู่เส้นทางการค้าภายในเอเชีย (Intra-Asian trade) เช่น กัว-มะละกา มะละกา-หมู่เกาะโมลุกกะ และมาเก๊า-นางาซากิ เพื่อซื้อสินค้าจากลาตินอเมริกา ในบรรดาสินค้ามีค่าจากรัฐอินเดียของโปรตุเกส ปรากฏการนำทาสผิวดำ (negro) และกาเฟร (cafre) ซึ่งเป็นชื่อเรียกทาสผิวดำจากทวีปแอฟริกาตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้เช่น โมซัมบิก และมาดากัสการ์ ลงเรือจากอินเดียไปขายยังมะนิลาอย่างสม่ำเสมอ (Villamar, 2021, p. 73)

จากสถิติจำนวนทาสที่ชาวโปรตุเกสนำไปขายในมหาสมุทรอินเดียระหว่างปี 1500-1599 และ 1600-1699 พบว่าในแต่ละช่วงมีการค้าทาสอย่างน้อย 12,500 ถึง 25,000 ราย (Allen, 2010, p. 64) ชาวโปรตุเกสจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจในมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิกผ่านรัฐบาลสเปนในกรุงมะนิลา ก่อนที่ทาสเหล่านี้จะถูกพลัดถิ่นด้วยการนำลงเรือกำปั่นมะนิลาไปขายต่อยังทวีปอเมริกา และภายใต้การควบคุมรวมเศรษฐกิจของจักรวรรดิสเปนและโปรตุเกสนี้ มะนิลาจึงพัฒนาเป็นแหล่งรับซื้อทาสเอเชียและแอฟริกาจากพ่อค้าคนกลางชาวโปรตุเกสซึ่งเดินทางมาจากเมืองกัว มะละกาและมาเก๊า ดังเช่นกรณีเรือสินค้าโปรตุเกสจากมาเก๊าซึ่งขนผู้โดยสารจากญี่ปุ่นพร้อมสินค้า เช่น ผ้าไหม เครื่องเคลือบดินเผา ทองแดง หยก ผ้าทอจากจีนและอินเดียพร้อมด้วยทาสจำนวนหนึ่งไปขายยังมะนิลาในปี 1606 และนำรายได้จากการขายสินค้าและทาสไปซื้อทอง เงิน ชีผึ้ง ข้าว ช็อกโกแลต และผลไม้เขตร้อนจากมะนิลา (Diaz de Seabra & de Deus Manso, 2016, p. 190)

ความรุ่งเรืองของธุรกิจการค้าทาสในกรุงมะนิลาเป็นผลมาจากอุปสงค์ของตลาดแรงงานภายในฟิลิปปินส์เอง การที่รัฐบาลสเปนออกกฎหมายมิให้จับชาวพื้นเมืองเป็นทาสทำให้ชาวอาณานิคมต้องนำเข้าแรงงานทาสจากพ่อค้าโปรตุเกสในฐานะแรงงานทางเลือกหลังเดินทางถึงฟิลิปปินส์ ทาสเอเชียและแอฟริกันเหล่านี้มักกระจุกตัวอยู่ในกรุงมะนิลาและพื้นที่โดยรอบ จากการสำรวจในปี 1621 ปรากฏทาสที่อาศัยในเมืองบ้อมอินตรามูโรส (Intramuros) กว่า 1970 ราย และนายทาสหนึ่งคนอาจถือครองทาสหลากหลายชาติพันธุ์อย่างน่าอัศจรรย์ ยกตัวอย่างกรณีของนายฟรานซิสโก ดิอาซ เด มอนโตยา (Francisco Díaz de Montoya) ซึ่งมีทาสชายและทาสหญิงอย่างละ 3 คน แต่ละคนมีภูมิลำเนาจากจีน ชาว ซีลอน ชายฝั่งมาลาบาร์ ทางตะวันออกของอินเดีย หมู่เกาะวิสัยันและหมู่เกาะซูลู หรือกรณีของเตียโก เด ซัลเซโด (Diego de Salcedo) ผู้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่แห่งฟิลิปปินส์ระหว่างปี 1663-1668 มีทาสในครอบครองทั้งสิ้น 31 ราย โดยมีที่มาจากกัมพูชา เบงกอล โคชิน โมลุกกะ ซูลู มินดาเนา และแอฟริกาตอนใต้ (Seijas, 2008, p. 21)

นอกจากมะนิลาจะเป็นศูนย์กลางการปกครองและเศรษฐกิจของสเปนในเอเชียแล้วยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพลัดถิ่นของทาสเอเชียและแอฟริกาไปยังทวีปอเมริกาผ่านการค้าทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกอย่างต่อเนื่องตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ดังจะเห็นได้จากจำนวนทาสที่ถูกขนลงเรือส่งกำปั่นมะนิลาไปยังเมืองท่าอากาปุลโก ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวนทาสที่ถูกขนส่งลงเรือกำปั่นมะนิลาไปยังเมืองท่าอากาปูลโก

ปี	ชื่อเรือกำปั่น (Galleon)	จำนวนทาส
1597	San Pedro	9
	Nuestra Señora del Rosario	10
1599	Santo Thomas	11
1618	Espíritu Santo	53
1631	San Luis	86
	San Reynaldo	
1633	San Juan Bautista	22
	Santa María Magdalena	17
1634	San Reymundo	40
	Nuestra Señora de la Concepción	
1637	San Juan Bautista	186
	Nuestra Señora de la Concepción	
1639	San Ambrosio	45
1640	Nuestra Señora de la Concepción	61
1642	San Luis	11
1643	Nuestra Señora de la Concepción	26
รวม		577

Note. From “La esclavitud asiática en el virreinato de la Nueva España, 1565-1673,” by D. Oropeza Keresey, 2011, *Historia Mexicana*, 61(1), p. 32.

อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์ยังคงไม่สามารถระบุจำนวนทาสที่ถูกนำไปขายยังเมืองท่าอากาปูลโกได้อย่างชัดเจน เหตุผลประการที่หนึ่ง คือ การที่พ่อค้าจากมะนิลาจำนวนมากต้องการหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีนำเข้าทาส (ระหว่าง 24-70 เปโซ) จึงติดสินบนข้าราชการท้องถิ่นอากาปูลโก (Caja de Real Hacienda de Acapulco) เพื่อไม่ให้ปรากฏทาสของตนในเอกสารรายการสินค้าที่ขนมาจากมะนิลา หรือแอบซ่อนทาสไว้ไม่ให้ข้าราชการจากศุลกากรมะนิลาและอากาปูลโกตรวจพบ เช่นกรณีของกาตาลินา ทาสซึ่งถูกซ่อนตัวไว้ในเรือที่ลอยอยู่ห่างจากมะนิลาเป็นระยะทาง 30 ลีก ก่อนที่พ่อค้ามะนิลาจะให้เรือกำปั่นแอบแวะรับไปยังเม็กซิโก ในปี 1594 และซ่อนตัวเธออยู่บนเรือตลอดการเดินทาง (Oropeza Keresey, 2011, pp. 29-31) พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎหมายและฉ้อราษฎร์บังหลวงลักษณะนี้กระทำอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 จนกระทั่งในปี 1626 ราชสำนักต้องออกกฎหมายกำหนดให้ข้าราชการ

นำเข้าทาสจากฟิลิปปินส์ในอัตรา 400 เรอัล [ซึ่งมีค่าเท่ากับ 50 เปโซ] และห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ อาลักษณ์ออกเอกสารรับรองการซื้อขายทาสหากผู้ค้าทาสไม่มีเอกสารยืนยันการชำระภาษีนำเข้าทาสซึ่งออกโดยกรมการเมืองอาปูโกหรือเม็กซิโกซิตี อาลักษณ์ที่ฝ่าฝืนคำสั่งต้อง ระวางโทษยึดทรัพย์ (Recopilación, Lib. III, Tit. X, Ley IV) แต่ในความเป็นจริง เอกสาร ประวัติศาสตร์เผยให้เห็นว่าการคอร์รัปชันยังคงปรากฏอยู่เสมอ กล่าวคือ ในบางครั้งเจ้าพนักงาน ท้องพระคลังของอาปูโกเจดบันที่กรายการสินค้าไม่ตรงกับความเป็นจริง ดังเช่นกรณี การลงบันทึกข้อมูลสินค้าเรือซาน เรย์มุนโด (San Reymundo) และนวนิยาย เช่นญูรา เด ลา กอนเซปชัน (Nuestra Señora de la Concepción) ซึ่งเดินทางถึงเม็กซิโกในปี 1634 ว่าไม่มี การนำเข้าทาสแม้แต่รายเดียว แต่ข้อมูลดังกล่าวกลับไม่สอดคล้องกับรายงานของดอน เปโดร เด กีโรอากา อี โมยา (Don Pedro de Quiroaga y Moya) ผู้ตรวจการแผ่นดินที่ระบุว่าพบทาส กว่า 40 ชีวิตบนเรือลำดังกล่าว (Oropeza Keresey, 2011, pp. 29-31)

3.3 “ชิโน” ผลผลิตการประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของทาสเอเชียในลาตินอเมริกา และกระแสะท้อนความหลากหลายของชาติพันธุ์เอเชียในโมโนทัศน์อาณานิคม

ทาสเอเชียที่มีถิ่นกำเนิดจากอินเดีย อาณาจักรพื้นเมืองในอุซาคเนย์ จีนและญี่ปุ่นซึ่ง ถูกส่งไปขายยังเขตอุปราชนิวสเปนจะถูกเรียกรวมกันด้วยว่า “ชิโน” (chino) และ “ชิโนา” (china) ในกรณีที่เป็นเพศชายและหญิงตามลำดับ โดยปกติคำดังกล่าวเป็นคุณศัพท์ภาษาสเปนที่มีความหมายว่า “คนจีน” และ “บุคคลซึ่งมีลักษณะละม้ายคล้ายชาวตะวันออก” นอกจากนี้ยังมี คำเรียกอื่น ๆ เช่น “อินดิโอ ชิโน” (indio chino) เพื่อเน้นย้ำสถานะความเป็น “คนพื้นเมือง” (indio) ของทาสเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม การใช้คำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ทางสังคมของทาสเอเชีย และกระบวนการจัดระเบียบชนชั้นทางสังคมให้สอดคล้องกับหลัก กฎหมายว่าด้วยระบบวรรณะ (casta) และนโยบายความบริสุทธิ์ทางสายเลือด (limpieza de sangre) ของสังคมอาณานิคม (Seijas, 2014, p. 5; Slack, 2009, p. 59) การมีอยู่ของทาสเอเชีย ในทวีปอเมริกาจึงส่งผลกระทบทางสังคม การใช้ภาษา และระบบกฎหมายที่ต้องปรับเปลี่ยน ให้สอดคล้องกับสมาชิกกลุ่มใหม่ของสังคม โดยเฉพาะเม็กซิโกยุคอาณานิคมซึ่ง Slack (2012) ได้นิยามว่าถูกนำเข้าสู่กระบวนการบูรพาภิวัตน์ (orientalización) ทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคม

ถึงแม้จะมีการใช้สมุหนาม (collective noun) ในการเรียกทาสจากเอเชียก็ตาม เราไม่อาจสรุปได้ว่าภาคประชาสังคมของเขตอุปราชนิวสเปนขาดการตระหนักรู้ถึงความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์และแหล่งที่มาของทาสเอเชียอย่างสิ้นเชิง การศึกษาของ Slack (2009, p. 59) เผยให้เห็นการระบุอัตลักษณ์ทาสเอเชียอย่างเป็นระบบจากทั้งฝ่ายฆราวาสและศาสนา ดังปรากฏการอ้างถึงภูมิลำเนาของทาสในเอกสารร่วมสมัย เช่น การใช้คำคุณศัพท์บ่งสัญชาติ “de nación Panpango” (สัญชาติปัมปังกา) “natural de Cebu” (คนพื้นเมืองเกาะเซบู) “de nación Chino (sic)” (สัญชาติจีน) “de nación Japón” (สัญชาติญี่ปุ่น) หรือการใช้ชื่อทาง

ภูมิศาสตร์และชื่อหน่วยการปกครองระดับจักรวรรดิหรืออาณาจักร เช่น “Mogo” (โมกุล) “Malabar” (มัลลอบาร์) “Bengala” (เบงกอล) “Patanes” (ปัตตานี) และ “Pegu” (หงสาวดี)

สถิติภูมิสำเนาทาสเอเชียที่อาศัยอยู่ในเขตอุปราชนิสเปนระหว่างปี 1565-1673 จากเอกสารร่วมสมัยโดย Oropeza Keresey (2011, pp. 29-31) สะท้อนให้เห็นการจัดเก็บข้อมูลบุคคลของอย่างเป็นระบบ ความสนใจในรายละเอียดที่สำคัญของทาสซึ่งเอื้อประโยชน์ต่ออำนาจการควบคุมพลเมืองหลากหลายชาติพันธุ์ของจักรวรรดิที่มีดินแดนกว้างขวางตามแนวคิดว่าด้วยความเป็น “รัฐราชาธิปไตยสากลจักรวาล” (Monarchia universalis) ของพระเจ้าการ์โลสที่ 5 กษัตริย์ราชวงศ์ฮับสบูร์กพระองค์แรกของสเปน (Schmidt, 2012) จากสถิติดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าทาสเอเชียจำนวนจำนวนมากกว่าครึ่งมีถิ่นกำเนิดจากเมืองท่าเครือข่ายการค้าภายในเอเชียของโปรตุเกสทั้งสิ้น ทั้งจากรัฐอินเดียของโปรตุเกสในส่วนที่เป็นอนุทวีปอินเดีย (คุชราต โคชิน ซีลอน มัลลอบาร์ เบงกอล) และในอุษาคเนย์ (มะละกา มากัสซาร์ เตอร์นาเต) รวมถึงเมืองท่าอย่างมาเก๊า

ตารางที่ 2

ภูมิสำเนาของทาสเอเชียในเขตอุปราชสเปนใหม่ ระหว่างปี 1565-1673

รัฐอินเดียของโปรตุเกส		ฟิลิปปินส์		ที่อื่น	
“รัฐอินเดียของโปรตุเกส”		มะนิลา	23	ญี่ปุ่น	4
และ “อินเดีย”	16	“ฟิลิปปินส์”	5	ชาว	3
เบงกอล	11	กาบิเต	1	จีน	2
มัลลอบาร์	7	เซบู	1	ปาปัว	2
โคชิน	4	โฮโล	1	บรูไน	2
ซีลอน	4				
มาเก๊า	3				
มะละกา	2				
มากัสซาร์	1				
คุชราต	1				
เตอร์นาเต	1				
รวม	50	รวม	31	รวม	13

Note. From “La esclavitud asiática en el virreinato de la Nueva España, 1565-1673,” by D. Oropeza Keresey, 2011, *Historia Mexicana*, 61(1), p. 27.

จำนวนทาสที่แสดงในตารางที่ 2 สามารถสะท้อนปริมาณจำนวนทาสเอเชียในระดับเบื้องต้นเท่านั้น จากการค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์ร่วมสมัยในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผู้วิจัยค้นพบว่าจำนวนทาสจากเกาะโฮโล (Jolo) ซึ่งปรากฏเพียงหนึ่งรายในตารางด้านบน ขัดแย้งกับข้อมูลซึ่งระบุว่ามีการขนย้ายทาสจากโฮโล “กลุ่มหนึ่ง” ไปยังในเขตอุปราชนิวสเปนในปี 1642 (Philip IV of Spain, 1655)

3.4 ผลกระทบทางสังคมของทาสเอเชียต่อเขตอุปราชนิวสเปนในคริสต์ศตวรรษที่ 17

เราไม่อาจกล่าวได้ว่าทาสจากเอเชียเป็นเพียงแรงงานหรือสินค้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะในอีกมิติหนึ่ง มนุษย์เหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “สื่อ” และ “ผู้ส่งถ่าย” วัฒนธรรมและนำความเปลี่ยนแปลงไปยังพื้นที่ทางสังคมปลายทาง เห็นได้ชัดจากกรณีของกาตารินา เด ซาน จวน (Catarina de San Juan) ทาสหญิงชาวอินเดียซึ่งได้รับการสถาปนาให้เป็นนักบุญหญิงของประเทศเม็กซิโกยุคบาโรก เรื่องราวของเธอได้รับการรวบรวมไว้ในหนังสือชื่อ “Los prodigios de la Omnipotencia de la gracia en la vida de la venerable sierva de Dios Catarina de San Juan” [ความอัศจรรย์ของพลานุภาพแห่งพระคุณพระเจ้าในชีวิตของทาสหญิงผู้นำเคารพยำเกรงของพระเจ้า กาตารินา เด ซาน จวน] ซึ่งประพันธ์โดยอะลอนโซ รามอส (Alonso Ramos) และตีพิมพ์ในปี 1689 บาทหลวงนิกายเยซูอิตท่านนี้บรรยายว่ากาตารินามีชื่อเดิมว่ามिरรา (Mirra) เธอถูกโจรสลัดจับตัวในขณะที่กำลังเล่นอยู่ริมชายหาดกับน้องชายในปี 1610 และถูกนำตัวไปยังเมืองโคชินเพื่อเข้าพิธีรับบัพติศมาโดยบาทหลวงเยซูอิตโปรตุเกสและได้รับชื่อว่ากาตารินา เธอได้รับการศึกษาคำสอนในศาสนาคริสต์ก่อนที่จะถูกนำตัวส่งไปขายยังมะนิลา ในปี 1616 เธอถูกขายให้ มิเกล โซซา (Miguel Sosa) พ่อค้าที่นำสินค้าจากลาตินอเมริกาไปขายในมะนิลา เธอถูกนำตัวกลับไปรับใช้ยังเมืองปวยบลา (Puebla) [ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากกรุงเม็กซิโกซิตีไปทางตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 130 กิโลเมตร] และถูกเรียกว่า “china poblana” (จีนในเมืองปวยบลา) เธอได้รับอิสรภาพหลังการเสียชีวิตของนายโซซาและเข้าพิธีแต่งงานกับทาสและครองคู่กับทาสชื่อนามโดมิงโก สวาเรซ (Domingo Suárez) ซึ่งมีพฤติกรรมชั่วและสร้างหนี้สินให้กับเธอจนในวันหนึ่งโดมิงโกก็หนีออกจากบ้านและทิ้งเธอให้ทำงานชดใช้หนี้สิน แต่เพียงลำพัง สถานะความเป็นหม้ายทำให้เธอมุ่งสู่ทางพระศาสนาและประพาศิตนด้วยวัตรปฏิบัติที่สมณะ เข้าพิธีกรรมและเพ่งภาวนาเพื่อให้เข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า เธอเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับบาทหลวงนิกายเยซูอิตและกลายเป็นแบบอย่างของคริสตชนจนมีผู้ติดตามอย่างล้นหลาม และได้รับการอุปถัมภ์ทางด้านเศรษฐกิจจากบรรดาชนชั้นสูงของสังคมปวยบลา หลายครั้งที่บรรดาพระบิชอปเรียกตัวเธอเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนิกแทนพวกเขา (Ramos, 2007, pp. 181, 191-193, 207-214; von Wobeser, 2016, pp. 89-127)

ภาพที่ 2

ภาพพิมพ์กาทารินา เด ซาน خوان (1690)



Note. La V. Catharina de S. Ioan Natural del Gran Mogol, from "La esclavitud asiática en el virreinato de la Nueva España, 1565-1673," by Gauvin A. Bailey, *Anales del Instituto de Investigación Estéticas*, 19(71), p. 49.

ภาพที่ 3

หน้าปกหนังสือ *Los prodigios...* (1689)

Note. Title Page of the first part of the book *Primera parte de los prodigios...*, from Wikimedia Commons, 2016, by Melparra (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/51/Primera_parte_de_los_prodigios_de_la_omnipotencia%2C_y_milagros_de_la_gracia_en_la_vida_de_la_venerable_sierva_de_Dios_Catharina_de_San_Joan.jpg)

ภายหลังการเสียชีวิตของกาทารินาในปี 1688 มีการนำเรื่องราวชีวิตของเธอไปเขียนในรูปแบบหนังสือชีวประวัตินักบุญ (hagiograph) เช่นในกรณีของหนังสือ *Los prodigios* (1689) ที่กล่าวในช่วงต้น รวมถึงจัดพิธีกรรมและผลิตรายการของกาทารินาอย่างแพร่หลายเพื่อให้กาทารินาได้เข้าสู่กระบวนการประกาศเป็นนักบุญราศี (beatification) และการประกาศเป็นนักบุญ (canonization) ในลำดับถัดไป แต่ทว่าความยกย่องนับถือในตัวเธอถูกมองว่าเป็นวิถีศรัทธาที่ขัดต่อหลักการ ในปี 1691 ศาสนาจึงประกาศให้ *Los prodigios* (1689) เป็นหนังสือต้องห้ามและให้เผาทำลายผลงานชิ้นนี้เสีย ด้วยเหตุผลว่าผู้เขียนบรจุเนื้อหาที่มีลักษณะทำให้ผู้อ่านเชื่ออย่างมกมาย (Myers, 2003, pp. 44-68; von Wobeser, 2016, pp. 89-127) สาเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งอาจเป็นเหตุแห่งการยับยั้งการประกาศเป็นนักบุญคือการที่ศาสนาไม่ยอมรับในสายเลือดและเชื้อเครือของกาทารินา (Jaffary, 2004, pp. 100-101)

เรื่องราวของกาตารินาสะท้อนให้เห็นบทบาทของของมะนิลาในฐานะตลาดค้าทาสที่สำคัญในลักษณะเดียวกันกับเมืองท่าในแอฟริกาและบราซิล และกิจกรรมนี้เองที่นำไปสู่วิถีประชาอาณานิคมแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตผลงานทางวรรณกรรม การสรรค์สร้างรูปแบบของนักบุญที่ไม่ใช่ชาวยุโรปหรือชนพื้นเมืองอเมริกา การผลิตพิธีกรรมและวิถีประชาอาณานิคมแบบใหม่ซึ่งล้วนแต่เป็นผลผลิตชั้นปลายของกระบวนการโลกาภิวัตน์โดยระบบทาสข้ามมหาสมุทรทั้งสิ้น ในอีกแง่หนึ่ง การเลื่อนชนชั้นทางสังคมของกาตารินาจากทาสสู่บุคคลสำคัญในแวดวงระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมอาณานิคมฝ่ายฆราวาสและคริสตจักรของสเปนในลาตินอเมริกา มีลักษณะยืดหยุ่น (resilience) และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรม ที่หลากหลาย ได้อย่างดี คุณสมบัติของจักรวรรดิสเปนนี้เอื้อให้ระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกสามารถพัฒนาพลวัตของตนได้ตลอดยุคสมัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

อีกกรณีหนึ่งที่ควรกล่าวถึง คือชีวิตและการเดินทางของเปโดร เด เมนโดซา (Pedro de Mendoza) ทาสเชลยจากฟิลิปปินส์ซึ่งกลายเป็นผู้ต้องหาคดีลักทริพย์ต่อเนื่องในสเปน เขาเป็นหนึ่งในเชลยเด็กจำนวน 33 คน ซึ่งทหารสเปนจับกุมตัวได้ภายหลังการเข้าพิชิตเกาะโฮโล (Jolo) ในปี 1637 และส่งตัวกลับไปยังมะนิลาเพื่อเปลี่ยนศาสนาและจัดสรรเชลยกลุ่มดังกล่าวไปรับใช้ในสถาบันต่าง ๆ ของอาณานิคม เช่น โรงพยาบาลหลวง โบสถ์หลวง (capilla real) และแจกจ่ายให้แก่พระอัครสังฆราชและชาวอาณานิคมสเปนเพื่อรับผิดชอบเลี้ยงดูและอบรมให้เป็นคริสตชนที่ดี ในกรณีของเปโดร เด เมนโดซานั้น เขาและทาสจากโฮโลจำนวนหนึ่งอยู่ภายใต้การอภิบาลของนางมาเรีย เด ฟรันเซีย (María de Francia) ภรรยาหม้ายของทหารที่ร่วมรบในสงครามพิชิตโฮโล โดยในปี 1642 มาเรียตัดสินใจเดินทางกลับเขตอุปราชนิวกินีและนำเด็กเชลยชาวโฮโลเพื่อติดตามไปรับใช้ หลังจากที่เดินทางถึงเม็กซิโก มาเรียเข้าพิธีสมรสครั้งที่สองกับอันเดรส เด เมดินา (Andrés de Medina) แต่ไม่นานนักเธอก็เสียชีวิตลงพร้อมการเดินทางครั้งใหม่ของบรรดาเด็กน้อยชาวโฮโล สามี่ของเธอดัดสินใจทยอยขายเด็กเหล่านี้ให้เป็นทาสรับใช้สมเด็จพระอัครสังฆราชแห่งเม็กซิโก ผู้ว่าการโปรชนีย์ผู้พิพากษาด้านการคลัง (fiscal) ของศาลสูงเอาเดียนเซีย รวมถึงผู้บัญชาการกองพลทหารราบและชายเด็กสาวชาวโฮโลบางส่วนให้แก่คอนแวนต์ (Philip IV of Spain, 1655) กรณีศึกษาทาสโฮโลของนางมาเรียเป็นเพียงหนึ่งในหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นว่าทาสเอเชียได้กระจายตัวหล่อเลี้ยงระบบแรงงานของอาณานิคมและเป็นที่ยอมรับทางสังคมจากสถาบันที่สำคัญทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และศาสนา

ในปี 1651 นายอันเดรส เด เมดินาตัดสินใจขายทาสโฮโลอีกจำนวนหนึ่งให้แก่เซบัสเตียน อูร์ตาโด เด กอร์ควายรา (Sebastián Hurtado de Corcuera) อดีตข้าหลวงใหญ่แห่งฟิลิปปินส์ (1635-1644) ซึ่งในขณะนั้นพำนักอยู่ในเม็กซิโกและมีศักดิ์เป็นลุงของอดีตสามีคนแรกของนางมาเรีย ทาสที่ถูกขายมีชื่อว่าเปโดร เด เมนโดซา (Pedro de Mendoza) และ

มาเรียนา (Mariana) โดยทั้งสองต้องเดินทางกลับไปยังเมืองกอร์โดบา (Córdoba) ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของสเปนพร้อมกับเจ้านายคนใหม่ของพวกเขา ในเวลาถัดมา เปโตรได้ก่อคดีลักขโมยถาดเงินและถูกทางการพิพากษาให้รับโทษด้วยการเป็นฝีพายเรือแกลลีย์ หลังจากที่เขาที่ปรึกษาแห่งกัสติยา (Consejo de Castilla) ออกคำสั่งปล่อยตัวเปโตรออกมา เขากลับมีพฤติกรรมลักขโมยอย่างต่อเนื่องและหนีการจับกุมไปยังเมืองเซบิญา ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นทำให้เซบัสเตียน แจ้งทางการให้ช่วยจับตัวทาสของเขา เมื่อถูกจับกุม เปโตรให้การว่าเขาต้องหนีออกจากบ้านและเริ่มลักขโมยเพราะถูกเจ้านายชมแห่งทาร์กอน (Philip IV of Spain, 1655)

กรณีของกาตรินา เด ซาน ชวน และเปโตร เด เมนโดซาสะท้อนให้เห็นว่าทาสเอเชียหรือชิโนเป็นที่ยอมรับทางสังคมจากสถาบันที่สำคัญทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และศาสนา นอกจากนี้ ระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกไม่เพียงส่งผลต่อการพลัดถิ่นของมนุษย์จากเอเชียไปยังทวีปอเมริกาเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนให้เกิดพลวัตการกระจายตัวทาสเอเชียกลับไปหล่อเลี้ยงระบบแรงงานของสเปนในคาบสมุทรไอบีเรียและนำไปสู่การตั้งคำถามว่าด้วยเรื่องของพื้นที่ทางสังคมและกระบวนการปรับตัวของทาสเอเชียภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมของสเปนในยุคดังกล่าว

3.5 ระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกภายหลังปี 1672

การออกกฎหมายห้ามมิให้จับชาวเอเชียมาเป็นทาสอย่างเป็นทางการเมื่อปี 1672 ในรัชสมัยของพระเจ้าการ์โลสที่ 2 แห่งสเปน (ครองราชย์ 1665-1700) นับเป็นการเปลี่ยนฉากทัศน์ของสังคมอาณานิคมในระดับมหัพภาค เงื่อนไขทางนิติบัญญัติดังกล่าวเปิดโอกาสให้บรรดาบริษัทค้าทาสของชาวยุโรปซึ่งดำเนินกิจการอยู่ในภูมิภาคแอตแลนติกเข้าผูกขาดการค้าทาสในทวีปอเมริกาของสเปน (Spanish America) ผ่านการนำเข้าทาสจากชายฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกา (Seijas, 2017, p. 1506) นอกจากนี้ยังทำให้สถาบันทาสในทวีปอเมริกาเข้าสู่กระบวนการทำให้เป็นแอฟริกัน (Africanization) และส่งผลต่อการรับรู้เรื่องทาสผ่านการผลิตผลงานทางวิชาการในยุคหลังเป็นอันมาก มีการผูกขาดความเป็นทาสไว้กับชาวแอฟริกันดังสะท้อนให้เห็นในประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เกี่ยวข้องให้ภาพความผิดค่าของทาสในลาตินอเมริกาหรือพัฒนาการของสังคมลาตินอเมริกาที่เป็นมรดกอันเกิดแต่ทาสแอฟริกัน (เช่น Davis, 2007; Klein & Vinson, 2007; Landers & Robinson, 2006) แต่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นมิติความเป็นเอเชียของทาสในลาตินอเมริกา

จากการสืบค้นเอกสารประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่หลงเหลือจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า การสั่งห้ามค้าทาสจากเอเชียไปยังทวีปอเมริกาในปี 1672 มิได้ส่งผลให้พลวัตของระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกหยุดชะงักลงแต่อย่างใด กระแสการพลัดถิ่นทาสเอเชียจากฟิลิปปินส์ไปยังลาตินอเมริกายังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นไปในฐานะผู้ติดตามดังเช่นกรณีของเปโตร อาบัด (Pedro Abad) ทาสหนุ่มผิวดำอายุ 19 ปี ซึ่งถูกนายโตริบิโอ

เตร์รัน อี โกสิโอ (Toribio Terán y Cosío) ผู้ว่าการล้อมเมืองกาบิเอชัวในตัวในปี 1740 ด้วยราคา 200 เปโซ เพื่อเดินทางไปรับใช้ยังเม็กซิโกพร้อมครอบครัว (Contaduría, 1741)

และในทางกลับกัน ผู้วิจัยพบว่ามีการนำทาสแอฟริกันลงเรือจากสเปนและลาตินอเมริกาไปยังฟิลิปปินส์จนกระทั่งช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 อยู่เนื่อง ๆ ตามหลักการทาสเหล่านี้จะต้องผ่านกระบวนการคัดกรองบุคคลที่มีความเข้มงวดกวัดขั้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าในอาณานิคมถึงแม้จะเป็นเพียงการเดินทางข้ามดินแดนอาณานิคมก็ตาม ดังเช่นกรณีของโลเรนโซ เดลาค루ซ (Lorenzo de la Cruz) ทาสชาวแอฟริกันซึ่งโดยสารเรือสินค้าเพื่อติดตามเจ้านายจากสเปนไปขายสินค้ายังฮอนดูรัสและเดินทางต่อไปยังมะนิลา ประเด็นที่ควรตั้งข้อสังเกตคือ ในการนำตัวโลเรนโซออกจากสเปนนั้น ในปี 1714 นายเปโดร จวน เด การ์โกเอเชอา (Pedro Juan de Garicoechea) ซึ่งเป็นนายทาสต้องยื่นเอกสารต่อสภาหอการค้าแห่งอินดีสเพื่อขออนุญาตนำตัวโลเรนโซออกจากสเปน และทำการบันทึกรูปพรรณสัณฐานอย่างละเอียดว่าเป็น “ผู้มีผิวสีออกน้ำตาล โสด อายุราว 24 ปี รูปร่างสันทนต์” (Contaduría, 1714)

บางครั้งทางการสเปนกลับให้ข้อมูลทาสไม่ครบถ้วน ดังเช่นในกรณีของคริสโตบัล เด โกสิโอ (Cristóbal de Cosío) ทาสของนายโดริบีโอ เด โกสิโอ (Toribio de Cosío) ผู้ได้รับพระราชทานแต่งตั้งเป็นข้าหลวงใหญ่แห่งฟิลิปปินส์พร้อมครอบครัว บาทหลวงและคนรับใช้อีกหกคน เพื่อเดินทางจากเมืองกาติซ (Cádiz) ไปยังกรุงมะนิลาในปี 1720 สภาหอการค้าแห่งกาติซได้รับรู้เพียงอายุ “12 ปี” โดยไม่ระบุข้อมูลว่าด้วยสีผิว และรูปร่าง ดังเช่นที่ได้บรรยายไว้กับสมาชิกครอบครัวของนายทาสของเขา เช่น “ดอนญ่า มาเรีย [...] อายุ 38 ปี รูปร่างสันทนต์ ผิวหน้ามีชมพูระเรื่อ เป็นชาวมาดริด/ดอน ฟรานซิสโก อายุ 10 ปี รูปร่างสันทนต์ ตาสีดำ/ดอน มิเกล อายุ 8 ปี รูปร่างลำสัน ผมหสีทอง...” (Contaduría, 1720) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 พบกรณีของทาสนิรนามชาวแอฟริกันซึ่งได้รับคำสั่งอนุมัติจากรัฐบาลให้เดินทางจากเมืองท่าลา กอรูญญา (La Coruña) ทางตอนเหนือของสเปนไปยังฟิลิปปินส์ในปี 1787 เพื่อคอยดูแลรับใช้เจ้านายซึ่งได้รับพระราชทานแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลสูงเอาเดียนเซียประจำกรุงมะนิลา และกรณีการเดินทางของบิเซนเต เฟร์เร (Vicente Ferrer) ซึ่งต้องติดตามเจ้านายจากเมืองกาติซไปยังท่าเรือกรุงมะนิลาในปี 1788 (Contaduría, 1787; Contaduría, 1788)

4. สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของฟิลิปปินส์ในฐานะศูนย์กลางการปกครองของสเปนในเอเชียและบทบาทต่อระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 โดยสามารถแบ่งข้อสรุปออกได้ดังนี้ ประการที่หนึ่ง ฟิลิปปินส์ในฐานะตัวแทนอำนาจนิติบัญญัติของรัฐบาลกลางและเขตอุปราชนิสเปนในการควบคุมระบบทาสข้ามมหาสมุทรกล่าวคือ ภายหลังจากที่จักรวรรดิสเปนแผ่ขยายปริมณฑลทางอำนาจเข้าพิชิตเซบู (1565) และ

สถาปนามะนิลาเป็นเมืองหลวง (1571) ได้มีการสร้างองค์พหุทางการเมืองผ่านการจัดตั้งสถาบันด้านนิติบัญญัติ บริการ ตุลาการ ระบบราชการ และองค์กรทางศาสนา โดยองค์กรทั้งหมดนี้ต้องควบคุมและดูแลทาสซึ่งเป็นแรงงานทางเศรษฐกิจตามหลักกฎหมายที่สเปนได้บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในทวีปอเมริกา อีกทั้งยังมีการออกกฎหมายที่ครอบคลุมสิทธิและหน้าที่ของทาสอย่างต่อเนื่องตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16 ผู้วิจัยพบว่าลักษณะประการหนึ่งของจักรวรรดิสเปนหรือรัฐราชาธิปไตยอิสปานิก (Monarquía Hispánica) ซึ่งเป็นชื่อทางการที่ระบุในเอกสารร่วมสมัยคือการยึดหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการปกครองตามครรลองของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการและแนวคิดมนุษยนิยม จากกฎหมายที่ยกมาข้างต้น เห็นได้ชัดว่าองค์รัฐราชาธิปไตยได้เปิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม โอกาสทางเศรษฐกิจ และสิทธิในสุขภาวะอันพึงมีให้แก่ทาสซึ่งถูกควมรวมเข้ามาสู่ระบบจักรวรรดิแบบสเปน อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ความตระหนักรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของทาสในกระบวนการนิติบัญญัติของสเปนนั้นไม่ได้เริ่มก่อตัวในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการแต่ปรากฏสืบเนื่องมาตั้งแต่ยุคที่โรมันเข้ายึดครองคาบสมุทรไอบีเรีย (218 ก่อนคริสตกาล - 476)

ประการที่สอง งานวิจัยชี้ให้เห็นบทบาทของมะนิลาในการขับเคลื่อนระบบทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก กล่าวคือ หลังจากที่พระเจ้าเฟลิเปที่ 2 ผนวกจักรวรรดิโปรตุเกสเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสเปน หมู่เกาะฟิลิปปินส์ก็ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ “เส้นทางการค้าภายในเอเชีย” (Intra-Asian Trade) ของบรรดาพ่อค้าชาวโปรตุเกสซึ่งนำทาสจากเมืองท่าเครือข่ายของรัฐอินเดีย (Estado da Índia) เช่น กัว มะละกา โมลุกกะ มาเก๊า นางซาไก และชายฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกาไปขายยังมะนิลาอย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนกับแร่เงินจากเม็กซิโกและเปรู รวมถึงสินค้าพื้นเมืองและจากลาตินอเมริกา การศึกษาครั้งนี้เผยให้เห็นสถานะความเป็น “ศูนย์กลางการค้าทาส” ของฟิลิปปินส์ซึ่งอาศัยเส้นทางเรือกำปั่นมะนิลาเพื่อส่งออกแรงงานเหล่านี้ไปหล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาในลักษณะเดียวกันกับเส้นทางสามเหลี่ยมการค้าทาสในมหาสมุทรแอตแลนติก งานวิจัยนี้จึงเสนอการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมของลาตินอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 ว่าแท้ที่จริงแล้วไม่ได้พึ่งพิงแรงงานทาสจากภูมิภาคแอตแลนติกเท่านั้น แต่ยังอาศัยแรงงานทาสข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกเป็นแรงงานสำคัญเช่นกัน และในทางกลับกัน ถึงแม้งานวิจัยชิ้นนี้จะเน้นศึกษาพื้นที่ของมหาสมุทรแปซิฟิก ผลการวิจัยยังได้เผยให้เห็นบทบาทของมะนิลาในฐานะศูนย์กลางการค้าแห่งหนึ่งของเครือข่ายเส้นทางการค้ามหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Trade Route) ในขณะที่ประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสหลักมักมองข้ามและตัดขาดมะนิลาจากการเชื่อมต่อและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับรัฐและอาณาจักรอื่น ๆ ในแอ่งมหาสมุทรอินเดีย

ประการที่สาม การพลัดถิ่นของทาสเอเชียหลากหลายชาติพันธุ์จากกรุงมะนิลาไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเขตอุปราชนิวสเปน ดังเช่นกรณีการใช้คำสมุหนาม “ชิโน” (chino) หรือ “อินดิโอ ชิโน” (indio chino) เพื่อเรียกบุคคลที่มีถิ่นกำเนิดจากเอเชียถึงแม้ว่า

ทาสเหล่านี้จะไม่ได้เป็นชาวจีนก็ตาม พัฒนาการด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคมเช่นนี้ยังสะท้อนให้เห็นระบบการระบุตัวตนของพลเมืองอาณานิคมเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างระบบวรรณะ (sistema de castas) และสอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยความบริสุทธิ์ทางสายเลือด (limpieza de sangre) ในมิติทางด้านกฎหมาย การลักลอบนำเข้าทาสจากมะนิลาเพื่อเลี้ยงภาษี และการตัดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 ก่อให้เกิดพระราชบัญญัติว่าด้วยภาษีนำเข้าทาส ข้อบังคับแก่เจ้าหน้าที่และบทลงโทษหากฝ่าฝืน (1626) และในมิติทางด้านวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบกรณีของกาตารินา เด ซาน ฮวน (Catarina de San Juan) ทาสหญิงจากอินเดียซึ่งถูกซื้อจากมะนิลาไปยังเมืองปวยบลา (Puebla) ซึ่งได้รับการยกย่องจากชนชั้นนำในสังคมอาณานิคมฝ่ายชาวาสและศาสนจักรจนนำไปสู่การผลิตสร้างวัฒนธรรมมวลชนและวรรณกรรมแนวชีวประวัตินักบุญ นอกจากนี้ยังพบเรื่องราวของทาสพื้นเมืองตอนใต้ของฟิลิปปินส์ชื่อเปโดร เด เมนโดซา (Pedro de Mendoza) ซึ่งเดินทางผ่านเม็กซิโกเพื่อไปทำงานรับใช้เจ้านายในสเปนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบทาสข้ามสมุทรแปซิฟิกไม่ได้ส่งผลกระทบด้านแรงงานเฉพาะในทวีปอเมริกาเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมการโอนถ่ายแรงงานกลับไปยังศูนย์กลางการปกครองของจักรวรรดิในทวีปยุโรป และนำมาสู่การตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการมีอยู่ของทาสเอเชียในสเปนและบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของทาสเหล่านี้

ประการสุดท้าย ถึงแม้ว่าในปี 1672 รัฐบาลสเปนจะออกกฎหมายห้ามค้าทาสเอเชียในทวีปอเมริกาก็ตาม จากการสืบค้นเอกสารประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ผู้วิจัยพบว่าระบบทาสข้ามมหาสมุทรยังคงได้รับการรับรองทางกฎหมายและมีพลวัตการพลัดถิ่นของทาสอย่างต่อเนื่องในรูปแบบผู้ติดตาม และเป็นที่น่าสังเกตว่าระบบราชการของสเปนค่อนข้างให้ความสำคัญกับระบบการจัดเก็บข้อมูลประวัติ อายุและรูปพรรณสัณฐานของทาส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คล้ายคลึงกับการเก็บข้อมูลบุคคลในฐานันดรที่เหนือกว่าถึงแม้จะเป็นเพียงการเดินทางระหว่างอาณานิคมก็ตาม เช่น โลเรนโซ เด ลา ครูซ (Lorenzo de la Cruz) ในปี 1714, คริสโตบัล เด โกสิโอ (Cristóbal de Cosío) ในปี 1720, ทาสนิรนาม ในปี 1787 และบิเซนเต เฟร์เรร์ (Vicente Ferrer) ในปี 1788

เอกสารอ้างอิง/References

- ชุดิกาญจน์ ฉลองวงศ์. (2555). ประวัติศาสตร์การค้าทาสทั่วโลกและไทย. ก้าวแรก.
- ทัศนภา อุมะวิชนี (2557). การปะทะกันของแนวคิดอุดมการณ์สมัยใหม่ ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ทาสยุคโบราณ. วารสารประวัติศาสตร์วัฒนธรรม, 1(1), 13-57.
- Allen, R. B. (2010). Satisfying the "Want for Labouring People": European Slave Trading in the Indian Ocean, 1500-1850. *Journal of World History*, 21(1), 45-73.
- Andrés-Gallego, J. (2005). *La esclavitud en la América española*. Ediciones Encuentro.
- Aznar Vallejo, E. (1983). *La integración de las Islas Canarias en la Corona de Castilla, 1478-1526*. Secretario de Publicaciones de la Universidad de La Laguna.
- Bailey, G. A. (1997). A Mughal princess in Baroque New Spain: Catarina de San Juan (1606-1688), the china poblana. *Anales del Instituto de Investigaciones Estéticas*, 19(71), 37-73.
- Bales, K. (2000). Expandable people: Slavery in the age of globalization. *Journal of International Affairs*, 53(2), 461-486.
- Bales, K. (2004). *Disposable People: New Slavery in the Global Economy*. University of California Press.
- Bastos, C., & Helena, M. (2016). A educação dos escravos e libertos no Brasil: vestígios esparsos do domínio do ler, escrever e contar (séculos XVI a XIX). *Cuaderno de História da Educação*, 15(2), 743-768.
- Benítez, F. (1992). *El galeón del Pacífico: Acapulco-Manila, 1565-1815*. Gobierno Constitucional del Estado del Guerrero.
- Blair Allen, R. (2014). *European Slave Trading in the Indian Ocean 1500-1850*. Ohio University Press.
- Blair, E. H., & Robertson, J. A. (1903). *The Philippine Islands 1493-1803* (Vol.1). The Arthur H. Clark Company.
- Briefing Room, Department of Foreign Affairs (2015, April 28). *PH, Mexico push to nominate Manila-Acapulco Galleon Trade Route to World Heritage List*. Official Gazette. <https://www.officialgazette.gov.ph/2015/04/28/ph-mexico-push-to-nominate-manila-acapulco-galleon-trade-route-to-world-heritage-list/>
- Buckland, W. W. (2010). *The Roman law of slavery: The condition of the slave in private law from Augustus to Justinian*. Cambridge University Press.
- Buisseret, D., & Reinhardt, S. G. (Eds.). (2000) *Creolization in the Americas*. University of Texas.

- Cardim, P., Herzog, T., Ruiz Ibáñez, J. J., & Sabatini, G. (Eds.). (2012). *Polycentric Monarchies: How did Early Modern Spain and Portugal Achieve and Maintain a Global Hegemony?*. Sussex Academic Press
- Cardim, P. (2014). *Portugal unido y separado: Felipe II, la unión de territorios y el debate sobre la condición política del Reino de Portugal*. Ediciones Universidad de Valladolid.
- Cervera, J. A. (2020). El Galeón de Manila: mercancías, personas e ideas viajando a través del Pacífico (1565-1815). *México y la Cuenca del Pacífico*, 9(2), 69-90.
- Chakrabarty, D. (2000). *Provincializing Europe: Postcolonial thought and historical difference*. Princeton University Press.
- Chaunu, P. (1974). *Las Filipinas y el Pacífico de los ibéricos siglos XVI, XVII y XVIII: estadísticas y altas*. Instituto Mexicano de Comercio Exterior.
- Colección de documentos inéditos relativos al descubrimiento, conquista y organización de las antiguas posesiones españolas de Ultramar* [CDIU] (1887) (Vol.3). Real Academia de la Historia.
- Colín, F. (1663). *Labor evangélica, ministerios apostólicos de los obreros de la Compañía de Jesús en las islas Filipinas*. Joseph Fernández de Buendía.
- Conrad, S. (2016). *What is Global History?*. Princeton University Press.
- Contaduría. (1714, October 24). [Expediente de información y licencia de pasajeros a Indias de Pedro Juan Garaicoechea]. Archivo General de Indias (Contratación, 5468, N.1, R.1, ff. 4R-5R). Sevilla.
- Contaduría. (1720, July 27). [Expediente de información y licencia de pasajeros a Indias de Toribio de Cosío]. Archivo General de Indias (Contratación, 5470, N.1, R.76, ff. 1V-4V). Sevilla.
- Contaduría. (1741, February 16). [Expediente de información y licencia de pasajeros a Indias de pasajero a Indias de Toribio de Cosío]. Archivo General de Indias (Contratación, 5484, N.1, R.51). Sevilla.
- Contaduría. (1787, October 5). [Licencias de pasajeros a Marcos Inguanzo Díaz]. Archivo General de Indias (Filipinas, 345, L.5, 257R-258R). Sevilla.
- Contaduría. (1788, August 28). [Expediente de información y licencia de pasajeros a Indias de pasajero a Indias de Fernando José de Melo]. Archivo General de Indias (Contratación, 5532, N.1, R.18, ff. 1R-1V). Sevilla.
- Daniels, C., & Kennedy, M. V. (Eds.). (2002). *Negotiated Empires: Centers and Periphery in the Americas, 1500-1820*. Routledge.

- Davis, D. J. (Ed.). (2007). *Beyond slavery: The multilayered legacy of Africans in Latin America and the caribbean*. Rowman & Littlefield Publishers.
- de la Fuente, A. (2004). *Su único derecho: los esclavos y la ley*. Fundación MAPFRE Tavera.
- de Morga, A. (1997). *Sucesos de las Islas Filipinas* (P. Hidalgo Nuchera, Ed.). Polifemo. (Original work published 1609).
- Díaz de Seabra, L., & de Deus Manso, M. (2016). Macau e as Filipinas no século XVI-XIX: A rota marítima da seda. *Dos puntas*, 14, 175-198.
- Diego-Fernández Sotelo, R. (1987). Mito y realidad en las leyes de población de Indias. In F. de Icaza Dufour (Coord.), *Recopilación de leyes de los reynos de las Indias: Estudios históricos-jurídicos*. Miguel Ángel Porrúa S.A.
- Dubs, H. H., & Smith, R. S. (1942). Chinese in Mexico City in 1635. *Far Eastern Quarterly*, 1(4), 387-389.
- Duchesne, R. (2011). *The Uniqueness of Western Civilization*. Brill.
- Edwards, J. D. (1994). The Origins of Creole Architecture. *Winterthur Portfolio*, 29(2/3), 155-189.
- Elliott, J. H. (2014). *El Atlántico español y el Atlántico luso: divergencias y convergencias*. Ediciones del Cabildo de Gran Canaria.
- Ferreira, R. (2012). *Cross-Cultural Exchange in the Atlantic World: Angola and Brazil during the Era of the Slave Trade*. Cambridge University Press.
- García-Gallo Peñuela, C. (1980). Sobre el ordenamiento jurídico de la esclavitud en las Indias españolas. *Anuario de historia del derecho español*, 50, 1005-1038.
- Gershman, B. (2020). Witchcraft beliefs as a cultural legacy of the Atlantic slave trade: Evidence from two continents. *European Economic Review*, 121, 1-66.
- Greene, J. P. (1994). *Negotiated Authorities: Essays in Colonial Political and Constitutional History*. University Press of Virginia.
- Green, T. (2012). *The Rise of the Trans-Atlantic Slave Trade in Western Africa 1300-1589*. Cambridge University Press.
- Gruzinski, S. (2010). *Las cuatro partes del mundo. Historia de una mundialización*. Fondo de Cultura Económica.
- Harth-Terré, E. (1961). El esclavo negro en la sociedad indoperuana. *Journal of Inter-American Studies*, 3(3), 297-340.
- Henson, M. R. (1999). *Comfort woman: A Filipina's story of prostitution and slavery under the Japanese military*. Rowman & Littlefield Publishers.

- Hidalgo Nuchera, P. (1995). *Encomienda, tributo y trabajo en Filipinas (1570-1608)*. Polifemo.
- Hidalgo, N. (2012). *Los autos acordados de la real audiencia de las Islas Filipinas de 1598 y 1599*. Universidad Autónoma de Madrid.
- Hopper, M. S. (2015). *Slaves of one master: Globalization and slavery in Arabia in the age of empire*. Yale University Press.
- Jaffary, N. A. (2004). *False mystics: Deviant orthodoxy in colonial Mexico*. University of Nebraska Press.
- Javellana, R. B. (2017). *Weaving culture: The invention of colonial art and culture in the Philippines, 1565-1850*. Ateneo de Manila.
- Kihm, A. (2018). Língua de Preto, the language of the African slave community in Portugal (16th-19th centuries). *Language Ecology*, 2(1), 77-90.
- Klein, H. S., & Vinson, B. (2007). *African slavery in Latin America and the caribbean*. Oxford University Press.
- Lal, V. (2003). Provincializing the West: World history from the perspective of Indian history. In B. Stuchtey & E. Fuchs (Eds.), *Writing World History, 1800-2000*. Oxford University Press.
- Landers, J. G., & Robinson, B. M. (Eds.). (2006). *Slaves, subjects, and subversive: Blacks in colonial Latin America*. University of New Mexico Press.
- Lobo Cabrera, M. (1993). Las partidas y la esclavitud: aplicación en el sistema esclavista canario. *Vegueta*, 1, 75-83.
- Lourdes Díaz-Trechuelo, M. (1984). Filipinas en su aislamiento bajo el continuo acoso. In *Historia general de España y América IX-2*. Rialp.
- Lucena Salmoral, M. (1995). La esclavitud americana y las Partidas de Alfonso X. *Indagación: revista de historia y arte*, 1, 33-44.
- MacLead, M. J. (2007). *Spanish Central America: A Socioeconomic History, 1520-1720*. University of Texas Press.
- Madariaga, E. S. (1998). *Conceptos fundamentales de historia*. Alianza Editorial.
- Masters, A. (2022). ¿Por qué se decretaron las Leyes Nuevas de 1542? Nuevas luces sobre conquistadores peruleros, mujeres palaciegas y Bartolomé de las Casas en las reformas de Indias. *Revista de Indias*, LXXXII (285), 293-327.
- Mehl, E. M. (2016). *Forced Migration in the Spanish Pacific World: From Mexico to the Philippines, 1765-1811*. Cambridge University Press.

- Melparra. (2016, June 11). *Title page of the first part of the book Primera parte de los prodigios de la omnipotencia, y milagros de la gracia en la vida de la venerable sierva de Dios Catharina de San Joan*. Wikimedia Commons. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/51/Primera_parte_de_los_prodigios_de_la_omnipotencia%2C_y_milagros_de_la_gracia_en_la_vida_de_la_venerable_sierva_de_Dios_Catharina_de_San_Joan.jpg.
- Miyata, E. (2016). *Portuguese intervention in the Manila galleon trade: The structure and networks of trade between Asia and America in the 16th and 17th centuries as revealed by Chinese ceramics and Spanish archives*. Archaeopress.
- Myers, K. A. (2003). *Neither saints nor sinners: Writing the lives of women in Spanish America*. Oxford University Press.
- O. Flynn, D., & Giráldez, A. (1995). Born with a "Silver Spoon": The origin of world trade in 1571. *Journal of World History*, 6(2), 201-221.
- Oliva Melgar, J. M. (2010). Carlos Martínez Shaw y el comercio colonial: Explorador y conquistador de nuevos territorios para la historia. In R. Fernández (Ed.), *Carlos Martínez Shaw: historiador modernista*. Ediciones de la Universidad de Lleida.
- Oropeza Keresey, D. (2011). La esclavitud asiática en el virreinato de la Nueva España, 1565-1673. *Historia Mexicana*, 61(1), 5-57.
- Palmer, C. (1976). *Slaves of the white god: Blacks in Mexico, 1570-1650*. Harvard University Press.
- Philip II of Spain. (1574, November 7). [Prohibición de hacer esclavos entre los indios filipinos]. Archivo General de Indias (Filipinas, 339, L.1, f.57V-58R). Sevilla.
- Philip III of Spain. (1620, May 29). [Orden sobre esclavos de pasajeros en las naos de Filipinas]. Archivo General de Indias (Filipinas, 340, L.3, f. 56R-56V). Sevilla.
- Philip IV of Spain. (1655, October 4). [Real decreto al conde de Peñaranda para que se vea el memorial de Pedro de Mendoza]. Archivo General de Indias (Filipinas, 4, N.40, n.p.). Sevilla
- Piqueras, J. A. (2017). *La esclavitud en las Españas: un lazo transatlántico*. Catarata.
- Qiu, Peipei, Zhilang, Su, & Lifei, C. (2013). *Chinese comfort women: Testimonies from imperial Japan's sex slaves*. Oxford University Press.
- Ramos, A. (2007). *Los prodigios de la Omnipotencia de la gracia en la vida de la venerable sierva de Dios Catarina de San Juan* (G. von Wobeser, Coord.) (Vol. 1). Universidad Nacional Autónoma de México. (Original work published 1689).

- Recopilación de leyes de los reynos de las Indias*. (1680).
- Said, E. (1978). *Orientalism*. Routledge.
- Schmidt, P. (2012). *La monarquía universal española y América: la imagen del imperio español en la Guerra de los Treinta Años (1618-1648)*. Fondo de Cultura Económica.
- Seijas, T. (2008). *The Portuguese Slave Trade to Spanish Manila*. Itinerario, 32(1), 19-38.
- Seijas, T. (2015). *Asian Slaves in Colonial Mexico: from chinos to Indians*. Cambridge University Press.
- Seijas, T. (2017). The Rise and Fall of the Transpacific Slave Trade. In D. Alan Pargas & F. Rosu (Eds.), *Critical Readings on Global Slavery* (pp. 1505-1538). Brill.
- Scott, W. H. (1995). *Barangay: Sixteenth-century Philippine culture*. Ateneo de Manila University Press.
- Scott, W. H. (2000). *Looking for the Prehispanic Filipino*. New Day Publishers.
- Slack, E. R., Jr. (2009). The chinos in New Spain: A corrective lens for a distorted image. *Journal of World History*, 20(1), 35-67.
- Slack, E. R., Jr. (2012). Orientalizing new Spain: Perspectives on Asian influence in colonial Mexico. *México y la Cuenca del Pacífico*, 43, 97-127.
- Subrahmanyam, S. (1997). Connected histories: Notes towards a reconfiguration of early modern Eurasia. *Modern Asian Histories*, 31, 735-76.
- Subrahmanyam, S. (2005). *Explorations in connected history: From the tagus to the ganges*. Oxford University Press.
- Tardieu, J.-P. (2005). La esclavitud de los negros y el plan de Dios: la dialéctica de los jesuitas del virreinato del Perú. In S. Negro & M. M. Marzal (Eds.), *Esclavitud, economía y evangelización. Las haciendas jesuitas en la América virreinal* (pp. 67-82). Fondo Editorial de la Pontificia Universidad Católica del Perú.
- Villamar, C. (2021). *Portuguese Merchants in the Manila Galleon System 1565-1600*. Routledge.
- Viotti da Costa, E. (1985). The Portuguese-African Slave Trade: A Lesson in Colonialism. *Latin American Perspective*, 44(12), 41-61.
- von Wobeser, G. (2016). *Apariciones de seres celestiales y demoniacos en la Nueva España*. Universidad Nacional Autónoma de México.
- Walker, T. (2006). Slaves or soldiers? African conscripts in Portuguese India, 1857-1860. In I. Chatterjee & R. M. Eaton (Eds.), *Slavery & South Asian history* (pp. 234-261). Indiana University Press.

- Wheat, D. (2016). *Atlantic Africa and the Spanish caribbean, 1570-1640*. University of North Carolina.
- Wilkinson, D. (2006). Globalizations: The first ten, hundred, five thousand and million years. In B. K. Gills & W. R. Thompson (Eds.), *Globalization and Global History?* (pp. 62-71). Routledge.
- Stockhammer, P. W. (Ed.). (2012). *Conceptualizing cultural hybridization: A transdisciplinary approach*. Springer.
- Woshimi, Y. (2022). *Comfort women: Sexual slavery in the Japanese military during World War II*. Columbia University Press.